

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 34
3/2019
26. január 2019

Cena 0,50 €

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845 VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

KVALITNÉ DREVO STROMOV NESMIE KONČIŤ V KOTOLNI
Strana 4.

GAZDOVSKÝ ROK 2019 NEBUDE VERU SELANKA
Strana 5.

EXPREMIÉR VLADIMÍR MEČIAR EXKLUZÍVNE PRE NAŠE NOVINY
Strana 6.

ĎALŠIE STATKY ZMÄTKY NA PRVEJ SCÉNE V SND
Strana 9.

BÚRLIVÁK, ČO DVÍHAL SLOVOM VLNU ODPORU
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Odkedy existuje na zemi život, požiera jeden živý tvor druhého. Zvyčajne ten silnejší a dravší toho slabšieho a menej výbojného. No v moderných „demokratických“ dejinách (nielen) Slovenska poľuje aj človek na človeka, čo sa prejavuje nielen v bežnom, ale aj, a najmä, v politickom živote. Poľovníci nie sú len medzi novinármi, keď všetko, čo poviete, bez váhania použijú proti vám, ale aj, a najmä, medzi politikmi v parlamente, takže radový občan, sledujúc ich konanie, má neodbytný pocit, že vlastne nie sú poslancami, ale lovcami...

Dôkazom tohto môjho tvrdenia je konanie poslancov súčasných opozičných strán. Od posledných volieb nerobia nič iné, len poľujú na poslancov koaličných strán. A poľujú tak vytrvalo, zúrivo a arogantne, že už im na ich činnosť chýbajú len zelené klobúčiky so sojčími pierkami či s diviačími štetinami na hlavách a v rukách guľovnice.

V tomto spôsobe lovu vynikajú nielen muži, ale aj niektoré ženy. Len sa pozrite na ich tváre, keď poľujú! Ako blčia loveckou vášňou a neudržateľnou nenávisťou – uštvať svoju obeť až na smrť! Len si dobre všimnite tú neúprosnosť, ktorá im prýšti z tvárí! A to všetko len a len preto, že koaličné strany pri ostatných parlamentných voľbách si dovolili jeden neodpustiteľný zločin: zvíťaziť v nich, čiže mať väčší počet hlasov ako strany opozičné. Hľa, darmo je, úspech sa neodpúšťa!

Opozičné strany akoby teraz mali len jeden jediný cieľ: za každú cenu sa zmocniť vlády na Slovensku a potom vládnuť svojhlavo po svojom. Čiže v prvom rade vyhlásiť všetko, čo urobila vládna koalícia, za zlé, a preto v žiadnom prípade nedodržať nijakú kontinuitu v spravovaní štátu. Ďalej šmahom ruky zrušiť všetky sociálne výhody a zaviesť tvrdé superpravicové a superliberálne heslo: Nech sa každý postará sám o seba! Celoplošne a vo všetkých oblastiach zvýšiť ceny tovarov a služieb a celoplošne znížiť mzdy, teda vziať aj to posledné chudobným a dať to bohatým, aby mali ešte viacej, ako majú. Zrušiť všetko, čo je dobré, a všetko, čo aj len zaváňa láskou k národu a vlasti vyhlásiť za nacionalizmus a fašizmus. Na to zriadiť špeciálnu inkvizíciu. Zbedačiť masy do takej miery, aby sa nakoniec išli pásť na lúky, veď trávy je na Slovensku – aj napriek enormným suchám – stále dosť.

Milan ZELINKA

R - 2019001

NEOGRAFIA
www.neografia.sk

ISSN 0862-8823 03
9 770862 882007

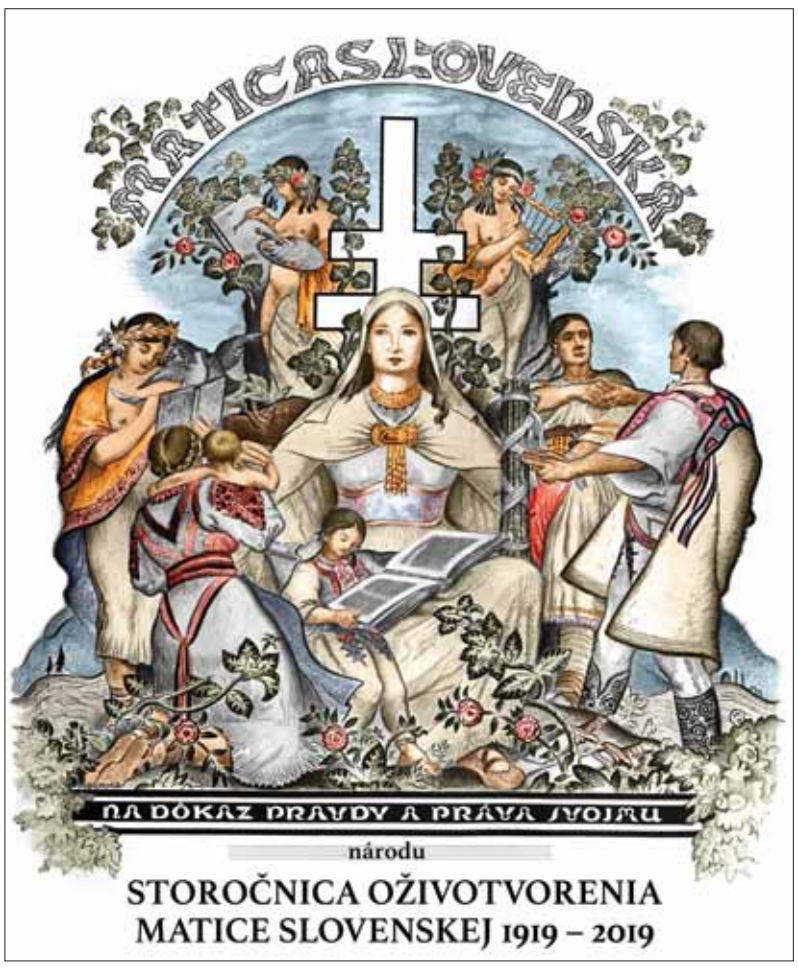
Storočná matičná reminiscencia s diplomom národného umelca Martina Benku

Zakladateľom Matice môžete byť aj teraz

Michal SITNIK – Ilustrácia: archív MS

Matica slovenská pri príležitosti stého výročia obnovenia činnosti ustanovizne v roku 1919 chce vyzdvihnúť aj zásluhy Martina Benku, prvého národného umelca z oblasti výtvarnej tvorby, ktorý po príchode do Martina v roku 1939 úzko spolupracoval s národnou ustanovizňou. Vytvoril pre ňu aj diplom, ktorý dostávali ako certifikát zakladajúci členovia, ale aj významné osobnosti tých čias, čo sa zaslúžili o národ a Slovensko. Na pôvodnej čiernobielej ilustrácii, ktorá vznikla na podnet vtedajšieho matičného vedenia, je zobrazená alegória slovenskej matky s dvojkrížom v pozadí a venovaním ako „dôkaz pravdy a práva...“ zaslúžilému členovi alebo osobnosti.

Ako uviedol riaditeľ Archívu Matice slovenskej Pavol Madura, jeden z týchto cenných artefaktov je pre verejnosť vystavený v stálej expozícii Archívu MS v Dome Jozefa Cígera-Hronského v Martine. Samotný verejný matičný archív má len niekoľko týchto diplomov, ktoré spätne získal akvizičnou činnosťou.

■ DIPLOMY OSOBNOSTIAM

Za zmienku tiež stojí, že držiteľom diplomu sa stal aj vtedajší správca Matice Jozef Cíger-Hronský, ale tiež Pavol Országh Hviezdoslav, Štefan Krčméry, Ladislav Novomeský i samotný autor výtvarnej predlohy Martin Benka. Matica slovenská ním poctila britského historika Roberta Williama Setona-Watsona, ktorý je aj čestným občanom Martina, za jeho angažovanosť na prospech slovenského ľudu, tiež prvého česko-slovenského prezidenta Tomáša Garrigua Masaryka. Patrili totiž k tisícke zakladajúcich členov Matice slovenskej v období prvej Československej republiky, čo znamenalo, že prispeli finančnou čiastkou tisíc čs. korún na jej činnosť. V tejto súvislosti treba pripomenúť, že zakladajúcim členom Matice slovenskej sa môže záujemca – donor – stať aj v súčasnosti za finančnú sumu, ktorej výška je pevne stanovená. Terajšie matičné vedenie a archivári inštitúcie nepovažujú tento krok vo vzťahu k zakladateľovi moderného slovenského výtvarného prejavu v maľbe a kresbe za definitívny a sľubujú, že aj tento jubilejný rok je dobrá príležitosť ukázať veľkosť jeho génia, ktorý sa prejavil v mnohých smeroch. Veď majster Benka vynikol aj v gobelínovej tvorbe. Takto trebárs vytvoril veľkorozmernú oponu pre martinské divadlo, venoval sa scénografii, je autor viacerých monumentálnych diel v architektúre a sgrafitovej výzdoby na martinských obytných domoch.

■ VŠESTRANNÝ UMELEC

Bol vynikajúci muzikant, hráč na violu i husle, ktoré sám vyrábal, viaceré v originálnom kubistickom štýle. Skvelé sú jeho knižné úpravy, typografické riešenia a autorské písma, ktoré môžeme obdivovať aj na spomínanom diplome alebo i v názve Slovenskej akadémie vied. O jeho knižných ilustráciách sa stále hovorí v superlatívoch. Škoda len, že takéto osobnosti, ako povedzme Matej Bel alebo Adam František Kollár, v aktuálnej ankete o „najväčšieho Slováka“ nefigurujú. Azda v ďalšej, keď sa bude hľadať Slovák najvýznamnejší! Tak ju trochu potenciujme Benkovým mottom: „Nenadrapovať sa, neliezť privysoko, nehľadať krásu v prázdnote, ale zveľaďovať ju a tešiť sa z nej tam, kde je: medzi ľuďmi, v živote.“

3 OTÁZKY PRE:

Zuzanu BOBOVSKÚ BOŠKOVÚ, tajomníčku Umeleckej besedy slovenskej

Benkov diplom mám ako relikviu a spomienku na blízkych

● Keď v médiách prebleskla informácia, že Matica slovenská si storočnicu obnovenia v roku 1919 pripomenie aj diplomom národného umelca Martina Benku, ktorý dostávali zakladajúci členovia ustanovizne, reagovali ste, že aj vy máte jeden taký doma. Akými cestami a riadením osudu sa k vám dostal?

Zarámovaný diplom v čiernobielej verzii bol odložený v pivnici domu, kde som vyrastala, v Považskej Bystrici. Dom dal postaviť môj dedo, mamin otec Ľudovít Truchlík v roku 1933. Na diplome je text: Matica slovenská na dôkaz pravdy a práva svojmu podporujúcemu členovi Ľudovítovi Truchlíkovi v Melčiciach dňa 3. mája 1933; podpísaní sú správca J. Škultéty a tajomník J. C. Hronský.

● Čím sa títo vaši blízki príbuzní vyznačovali a aký bol ich vzťah k Matici?

Dedko v čase získania diplomu bol mlynár v Melčiciach. Mlyn v roku 1934 predal a presťahoval sa do Považskej Bystrice, odkiaľ pochádzala rodina jeho manželky, mojej babky. Spolu s jej bratom Gejzom Novohradským boli veľmi aktívni v spoločenskom živote a neskôr organizovali aj protifašistický odboj. Po potlačení SNP ich väznili v Ilave. Po vojne starý otec vstúpil do demokratickej strany a bol aj člen jej ústredného výboru. Prišiel rok 1948 a ako majiteľ obchodu a malej fabričky na hodváb sa stal nepohodlný. Bohužiaľ, dnes sa už nemám koho opýtať, ako to bolo s MS, len si pamätám, ako mama po roku 1968 hrdo ukazovala svoj nový členský preukaz MS.

● Ste výtvarná umelkyňa a rovnako ako Benkovi aj vám je blízka slovenská krajina, rada maľujete v krásnych scenériách Manínskej tiesňavy a natrvalo si vás podmanili prírodné zákutia Malej Fatry v okolí Terchovej a Zázrivej. Kde sa budeme môcť najbližšie stretnúť s vašou tvorbou?

Vzťah k prírode som získala po otcovi, ktorý bol horolezec a skaut. Naše víkendy patrili vždy prechádzkam do hôr. Moje obrazy vždy vychádzajú z potuliek po prírode. Tento rok vystavím svoje diela v starom divadle v Nitre v kurátorskej koncepcii Marty Hučkovej, ktorá mi vlani otvárala aj výstavu v Moskve.

Zhováral sa Emil SEMANCO
Foto: autor

V SNN 4/2019 SI PREČÍTATE

- **Blížiace sa strašidlo globálnej hospodárskej krízy obchádza Európu aj ďalšie kontinenty**
- **Objavili zabudnutý hrob legendárneho obrancu a kapitána Jágerského hradu Štefana DOBÓA**
- **Stanovisko Jána ŠEBA z Klubu Jozefa Murgaša a Jozefa Gregora Tajovského k polemike v SNN**

Opätovná prezidentská kandidatúra Františka Mikloška vyvoláva otázniky

Tvrdý odporca samostatnosti

Eva ZELENAYOVÁ – Kresba: Andrej MIŠANEK

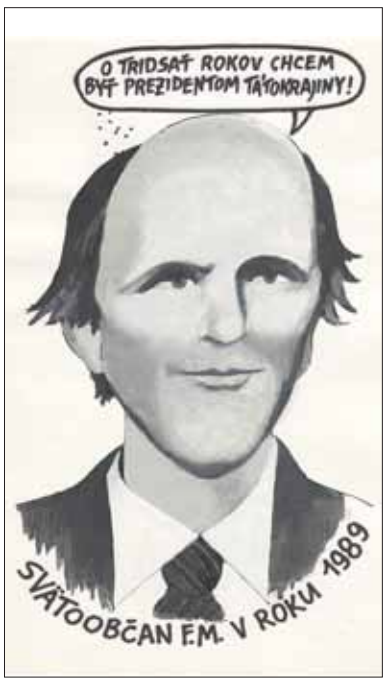
Termín volieb prezidenta je známy a poniektorí aktivisti začínajú podliehať panike. Najmä tí z okolia Františka Mikloška. Cieľavedome si vypestoval imidž kresťana, na čom si už dvakrát založil prezidentskú kampaň. A ľudia mu neuverili. Vo voľbách v roku 2009 získal len 5,42 percenta hlasov voličov. Na kresťanské Slovensko primálo. V predvolebných rozhovoroch sa opieral o cirkevné elity, akou bezpochyby bol i kardinál Ján Chryzostom Korec. Mikloško bol do roka 1989 aktívny v podzemnej cirkvi, z čoho mu vyplynulo označenie disident. Po revolučnom novembri a najmä po vstupe do KDH sa tento katolík stal veľkým bojovníkom proti vzniku samostatného Slovenska, v čom sa od kardinála Korca veľmi vzdialil...

Aký je teda hodnotový systém Slovákov? Na akom svetonázore je založený? Nedá sa prehliadnuť, že roky forsírujúci materializmus zanechal stopy v myslení ľudí. Dokonca čoraz viac sú zreteľné totalitné praktiky bývalého režimu aj u mladých ľudí, ktorí s ním nikdy neprišli do styku, iba ak cez svojich rodičov. Za Miklošových priateľov v súčasnosti možno považovať Róberta Bezáka, Štefana Hríba a niektorých bývalých kádehákov. Všetkých charakterizuje nepriateľstvo voči cirkvi a zakladateľom samostatného Slovenska. Napriek tomu vytrvalo kandiduje na najvyššiu funkciu v štáte. Môže mať s ním dobré úmysly?

■ PROROK HRÍB

Novinár Štefan Hríb píše vo svojom týždni., že v roku 2019 „sa dobuduje slušná alternatíva moci – ale tiež to bude rok slobodných médií“. Keď to hovorí Hríb, treba sa budúcnosti obávať alebo sa na ňu tešiť? Aké hodnoty predstavuje tento novinár, príslušník reformovanej cirkvi, americký vlastenec a najmä zarytý odporca všetkého slovenského?

Na poplach bije aj starokatolícky kňaz a zakladajúci člen Progresívneho Slovenska Martin Kováč. Chýba mu masívna podpora Mikloška. V denníku SME sa pýta, kde je katolícka kaviareň, keď sa nedištancuje od farára Kuffu šíriaceho „po celom Slovensku svoju znôšku dedinských zážitkov, hoaxov a evidentných klamstiev“. Obracia sa na Spoločenstvo Ladislava Hanusa či Kolégium Antona Neuwirtha a pýta sa: „Kde je katolícka kaviareň?“ Treba povedať, že tieto organizácie pomenoval celkom priliehavo, lebo ich orientácia je rovnaká ako bratislavskej kaviarne. Čiže zvelebujú zaniknutý štát, odsudzujú každého, kto sa prejaví ako

slovenský vlastenec, a k cirkvi zaujímajú ambivalentný vzťah.

■ ÚTOKY REFORMÁTOROV

Útoky na kňazov, ktorí prejavujú lojalitu k štátu a odsudzujú napríklad Istanbulský dohovor siahajúci na prirodzené zákony, sú čoraz častejšie.

Monopolizácia médií korporátnymi spoločnosťami im umožňuje vytvárať takmer nepreniknuteľný priestor na šírenie iného než jediného správneho názoru. Ukazuje sa, že sú to väčšinou ľudia, ktorí podľahli pokušeniu reformovať cirkev a vzor vidia v prvej ČSR. Bezák v rozhovore s Vrabcovou povedal, že on nechce byť súčasťou nereformovaného systému. Hríb podobne ako Havran verejne a bez hanby prezentujú svoju nenávisť voči katolíckej cirkvi. Kardinál Korec sa počas jednej návštevy zveril, že na veľké naliehanie prijal Mikloška, ktorý mu povedal, že už nebude stáť za Bezákom. A na druhý deň mu urobil tlačovku vo Viedni.

Otázka teda stojí tak, prečo v prezidentských voľbách kandiduje Mikloško? Chce ďalej polarizovať katolícku cirkev a oslabovať Slovensko tak, ako to dokázali kádeháci? Zvelebovanie prvej ČSR, ktorá slovenského kňaza A. Hlinku poslala do väzenia, je dostatočným dôkazom ich farizejstva.

Záujem o post hlavy štátu potvrdil kandidát rešpektovaný v celej Európe

Vždy zastupoval záujmy Slovenska

Ivan BROŽÍK – Foto: internet

Maroš ŠEFČOVIČ chce kandidovať na funkciu prezidenta Slovenska. Jeho predsavzatím ako prípadného prezidenta je Slovensko so silnou proeurópskou orientáciou, modernizácia krajiny so silným sociálnym rozmerom a rast životnej úrovne. Taktiež avizuje oslabenie korupčného prostredia v štáte.

JUDr. Maroš Šefčovič, PhD., je slovenský diplomat a politik, súčasný podpredseda Európskej komisie pre energetickú úniu. Od októbra 2009 do februára 2010 pôsobil ako komisár pre vzdelanie, kultúru a mládež v EK na čele s José Barrosom. Slovensko tak má na výber slušného a uznávaného politika, nestraníka, odborníka v oblasti energetiky, ktorá bude už v blízkej budúcnosti jednou z hlavných tém svetovej diplomacie. Po oznámení svojej kandidatúry sa v krátkom čase dostal medzi najsilnejších kandidátov s veľkou perspektívou byť vo finále marcových prezidentských volieb.

Marošovi Šefčovičovi dal ponuku Smer-SD, ktorý mu už skôr avizoval podporu vedenia strany. Šefčovič zdôrazňuje, že nie je straník, ale bude sa opierať o aj podporu strán. Významne ho v kandidatúre podporil aj minister zahraničných vecí, tiež nestraník, ktorý má blízko k strane Smer-SD, Miroslav Lajčák. Podpisy Maroš Šefčovič zbiera a chce ich odovzdať v stanovenom termíne.

„Celý život som zastupoval Slovensko a bojoval za jeho záujmy. Vždy som to robil s cieľom, aby bolo Slovensko rešpektované a so sebavedomým hlasom. Dnes pred vami stojím ako kandidát na prezidenta SR,“ vyhlásil kandidát Šefčovič na tlačovej konferencii, ktorú už skôr avizoval. Slovensko podľa neho potrebuje dobrého a nadstraníckeho prezidenta a celospoločenský zmier. Naštrbená dôvera podľa jeho názoru vedie ľudí k hlásateľom extrémistických názorov.

Vyhrá Maroš ŠEFČOVIČ prezidentské voľby? Svoju kandidatúru ohlásil na poslednú chvíľu. Šance však má.

■ PREZIDENT VŠETKÝCH

„Otázka dnes nestojí tak, či potrebujeme koaličného alebo opozičného prezidenta. Nepotrebujeme ustavičný trvalý konflikt. Je to neproduktívne a oslabuje nás to. Slovensko potrebuje prezidenta všetkých občanov, ktorý bude vláde nastavovať rovné zrkadlo,“ povedal pri príležitosti potvrdenia svojej kandidatúry na post hlavy štátu Maroš Šefčovič s tým, že je odhodlaný to robiť za ľudí. Chce ako prezident byť čo najbližšie k ľuďom, hovorí o potrebe modernizácie, zmenách v zdravotníctve, školstve a sociálnych veciach. Modernizácia by mala mať podľa neho silný sociálny rozmer. Hovorí tiež o potrebe boja s korupciou a zdôrazňuje, že bude garantom ukotvenia Slovenska v Európskej únii.

■ ČAS VOLIEB

Prezidentské voľby budú v sobotu 16. marca, prípadné druhé kolo 30. marca. Návrhy kandidátov bude možné doručovať do 31. januára 2019 do polnoci. Prezident je volený v priamych voľbách tajným hlasovaním na päť rokov. Právo voliť prezidenta majú občania, ktorí majú právo voliť do NR SR. Kandidáta na prezidenta navrhuje najmenej pätnásť poslancov NR SR alebo aspoň pätnásťtisíc občanov na základe petície. Za prezidenta môže byť zvolený každý občan, ktorý je voliteľný do NR SR a v deň voľby dosiahol vek štyridsať rokov. Na zvolenie je potrebný zisk nadpolovičnej väčšiny platných hlasov oprávnených voličov. Ak ani jeden kandidát nezíska v prvom kole potrebnú väčšinu, koná sa do štrnástich dní druhé kolo volieb. Do druhého kola postupujú dvaja kandidáti, ktorí získali v prvom kole najvyšší počet hlasov.

VŠIMLI SME SI

Americký denník New York Times publikoval koncom minulého roka rebríček vyše pol stovky miest, ktoré sú turisticky príťažlivé a oplatí sa ich navštíviť. Na prekvapenie, zámorskí žurnalisti zaradili do výberu aj Vysoké Tatry, a hneď na 19. miesto, keď za našimi „najmenšími veľhorami“ sa umiestnili mnohé chýrnejšie aj exotickejšie destinácie.

Amerika poklonkuje Tatrám

Turisti v Priečnom sedle – v pozadí Modré pleso a Ľadový štít

Redaktori prestížnych novín predstavili krajiny alebo miesta, ktoré sú tou najlepšou voľbou pre každého milovníka cestovania. Na prvých miestach figurujú Portoriko, indický archeologický komplex Hampi, kalifornská Santa Barbara či Panama. Nasledujú mestá ako nemecký Mníchov, Eilat v Izraeli, japonské ostrovy Setouchi, dánsky Aalborg, Azorské ostrovy, ľadové jaskyne pri kanadskom Ontáriu alebo Zadar v Chorvátsku... Vysoké Tatry a kanadské Calgary uzatvárajú prvú dvadsiatku odporúčaných lokalít.

„Kým väčšina návštevníkov sa sústredí na hlavné mesto Slovenska Bratislavu, sú to Vysoké Tatry, ktoré možno považovať za dosiaľ nepovšimnutú destináciu na lyžovanie a vonkajšie aktivity. Nie je to len o zimných športoch, sú tu skvelé možnosti na horolezectvo či horskú cyklistiku. Mimo tatranského regiónu ponúka množstvo farebného streetartu, kaviarní, reštaurácií a s univerzitami spojeného nočného života aj mesto Košice,“ píšu v americkom denníku.

Slovenské horstvo so svojou turistickou infraštruktúrou sa pritom vyšplhalo vyššie ako New York, Marseille, Los Angeles, Dakar, Hongkong, Lyon, Dauha, Perth, Gambia, Tunis, Sardínia, Falklandské ostrovy či Tahiti. Práve v čase prebiehajúceho veľtrhu cestovného ruchu ITF Slovakiatour v bratislavskej Inchebe je takáto chvála pre našich operátorov, hotelierov, prevádzkovateľov zimných či letných stredísk a mnohých iných poskytovateľov služieb v cestovnom ruchu určite veľkým povzbudením.

Michal SITNIK
Foto: autor

Hlavná stanica v Bratislave do hokejového šampionátu zázrak nezažije

Zahanbujúci vstup do hlavného mesta

Opakuje sa presne to, čo tu bolo už v roku 2011. Majstrovstvá sveta v hokeji, ktoré sa vtedy odohrávali v Bratislave a v Košiciach, vítali časť návštevníkov mimoriadne nedôstojným vstupom na Slovensko – zdevastovanou Hlavnou stanicou v Bratislave. Oficiálne už je známe, že tento rok sa to, na našu hanbu, opäť zopakuje.

Potvrdil to minister dopravy Árpád Érsek slovami: „Práce na Hlavnej stanici v Bratislave čiastkovo postúpili, do mája sa však zrekonštruovať nestihne.“ Obnovu Hlavnej stanice pôvodne ministerstvo plánovalo stihnúť dokončiť ešte pred začiatkom májových majstrovstiev sveta v ľadovom hokeji na Slovensku. Predstaviteľ rezortu dopravy však aktuálne skonštatoval, že do mája sa môže stihnúť iba vypísať súťaž na osvetlenie, upratanie či toalety. „Poďme na to normálne, triezvo, koľko sa dá stihnúť do mája,“ pripustil Árpád Érsek, podľa ktorého sa stihne zrejme len upratanie Hlavnej stanice. Finančné prostriedky v objeme 2,8 milióna eura na rekonštrukciu sú, ministerstvo však nechce nimi iba vytrieť návštevníkom šampionátu zrak,“ tvrdí minister Érsek.

Plánovaná rekonštrukcia staničnej budovy je teda stále v nedohľadne. V lete 2018 otvorili pre verejnosť bývalý služobný podchod s výťahmi pre imobilných cestujúcich a pre ľudí s veľkou batožinou. Zároveň vynovili aj niekdajšiu reštauráciu v starej časti stanice a prerobili ju na čakáreň. Inovácia zožala kritiku najmä za svoju vysokú cenu, ktorá sa mnohým zdala neprimeraná vzhľadom na rozsah prác. V auguste 2018 oznámil premiér Peter Pellegrini, že vláda vyčlení 2,8 milióna eura na opravu opláštenia stanice, fasád a osvetlenia a na nový

ČO INÍ NEPÍŠU

Letecký pohľad na Hlavnú železničnú stanicu v Bratislave

dizajn vnútorného priestoru. Rekonštrukčné práce by mali byť dokončené do začiatku Majstrovstiev sveta v ľadovom hokeji 2019. Avizované zmeny vtedy priamo na stanici oznámil predseda vlády SR Peter Pellegrini spoločne s podpredsedom vlády a ministrom financií Petrom Kažimírom, ministrom dopravy a výstavby SR Arpádom Érsekom, primátorom Bratislavy Ivom Nesrovnalom a generálnym riaditeľom ŽSR Martinom Erdössym.

„Sme povinní túto stanicu vynoviť a dať ju na úroveň 21. storočia pre všetkých, ktorí sem dennodenne cestujú za prácou alebo prichádzajú na výlet. Tá investícia sem nie je investíciou len pre hlavné mesto, ale je investíciou, ktorá sa dotýka všetkých Slovákov aj turistov, ktorí do Bratislavy prichádzajú,“ vyhlásil pred viac ako pol rokom premiér Peter Pellegrini.

Plánované zmeny sa mali dotknúť tak pôvodnej historickej budovy, ako aj jej prístavby. Pribudnúť mala nová fasáda, vymenené okná, nové dlažby či osvetlenia. Súčasťou rekonštrukcie bola aj plánovaná nová elektroinštalácia, kamerový a rozhlasový systém.

Pôvodná podoba staničnej budovy bola dielom Ignáca Feiglera. S prestavbou stanice v roku 1904 sa spája meno architekta Jozefa Erdélyho. Ďalšia prestavba zbavila fasádu stanice akýchkoľvek ornamentálnych prvkov. Puristicky zmenenú, iba oknami členenú fasádu vstupnej časti prekryla v roku 1988 prístavba rozširujúca priestory staničnej haly.

Štefan ZLATOŠ
Foto: Štefan KAČENA

Bloger katolíckej kaviarne

Eva ZELENAYOVÁ

Po vzniku Kresťanskodemokratického hnutia ho mnohí spájali s katolíckou cirkvou. Napriek tomu, že Ján Čarnogurský to odmietal a tvrdil, že KDH nie je religiózna strana, ale hnutie otvorené každému. Verejnosť však dodnes spája tento politický subjekt s katolicizmom či aspoň s kresťanstvom. Napokon funkcia bývalého predsedu KDH Jána Figeľa ako osobitného vyslanca pre presadzovanie náboženského vyznania alebo presvedčenia mimo EÚ to tiež potvrdzuje. Katolícka televízia LUX pravidelne pozýva do diskusných relácií bývalých politikov KDH. V súčasnosti prezidentského kandidáta Františka Mikloška, ktorý tiež vyšiel z bývalého tvrdého jadra KDH, predstavujú médiá ako kresťanského kandidáta...

V Katolíckych novinách sa na sklonku roka objavil článok cirkevného historika a katolíckeho kňaza Ľuboslava Hromjáka pod názvom Náboženstvo chceli nahradiť humanizmom. V článku publikoval známe fakty o prístupe Andreja Hlinku k vzniku spoločného štátu Slovákov a Čechov i jeho sklamanie protikatolíckymi náladami v Česko-Slovensku. Archivár Ivan Chalupecký v knižke Biskup Ján Vojtaššák (str. 26) opísal situáciu v roku 1923 takto: „Biskup vnímal postupný odklon štátu od kresťanských hodnôt. Toto jeho presvedčenie sa potvrdilo, keď pápežský nuncius, doyen diplomatického zboru Francesco Marmaggi demonštratívne opustil Prahu 6. júla 1925. Dôvodom bolo vyvesenie husitskej vlajky a začatie štátnych slávností Jána Husa. Išlo o propagovanie vládnej pokrokovej kultúry, sokolstva, husitizmu, bezbožnosti a hesla Pryč od Ríma, nanucovalo sa voľnomyšlienkarstvo a sektárstvo, proti ktorému vystúpil biskup v pastierskom liste 28. júla 1925.“

Chalupeckého dôkazy plne korešpondujú s argumentáciou Ľ. Hromjáka v Katolíckych novinách, keď uviedol, že „v tejto línii

KOMENTÁR

aj prezident republiky Tomáš G. Masaryk vyhlásil, že ‚programom novej republiky je Tábor, ktorým sa bude usilovať oslobodiť od negatívneho vplyvu Katolíckej cirkvi na spoločnosť‘“. Katolíckym novinám sa dá všeličo vyčítať, no tentoraz uverejnili korektný článok mapujúci vzťah pražskej vlády ku katolicizmu. Ale konzervatívne sa tváriaci internetový denník postoj.sk uverejnil blog Pavla Martinického, ktorý Hromjáka hrubo napadol z falšovania dejín.

Martinický nie je historik a na kultivovaný článok Hromjáka reaguje účelovým, nenávistným a pravdu hrubo skresľujúcim spôsobom. Zdá sa, že sa nevie zmieriť so zánikom spoločného štátu rovnako ako genetickí kádeháci a z tohto uhla pohľadu vykladá aj udalosti smerujúce k slovenskej samostatnosti. V spomínanom blogu napríklad tvrdí: „ Po páde komunistickej diktatúry v roku 1989 historici z emigrácie spolu s niektorými duchovnými a veriacimi v snahe rozbiť Československo pomohli získať moc komunisticko-nacionalistickému zlepencu pod vedením V. Mečiara.“ Takže, ako to bolo s tým komunisticko-nacionalistickým zlepencom? Po voľbách v roku 1992 vznikla vládna koalícia HZDS – SNS, ktorá vykonala všetky akty, ktoré viedli k osamostatneniu sa Slovenska. Až v roku 1998 sa dá hovoriť o zlepenci s komunistami, keď rozvetvené KDH pod značkou SDK vstúpilo do koalície so SDĽ, teda s pretransformovanými komunistami.

Denník postoj.sk sa netají podporou prezidentského kandidáta Františka Mikloška, veď na jeho podporu uverejnil aj kampaňový článok Vladimíra Palka. Prečo mu prekáža cirkevný historik, sa čitateľ dozvie až na konci blogu pod nadpisom Politické dôsledky historickej propagandy. Uvádza: „Niektorí kresťania zas vidia podobnosť medzi marxistickým, nacistickým a komunistickým sociálnym inžinierstvom a ‚dúhovo‘-liberálnou kultúrnou revolúciou, prejavujúcou sa aj presadzovaním rodovej ideológie, ktorá rovnako ničí základy našej civilizácie.“ Prečo to spomína, keď v ďalšom hovorí, že tento rozpor nebude riešiť, že chcel len poukázať na to, ako niektorí historici a médiá účelovo využívajú vybraté a zamlčané historické fakty na ideologickú manipuláciu s veľkými spoločensko-politickými dôsledkami. Akými? „Ak budeme v druhom kole prezidentských volieb v roku 2019 rozhodovať medzi Harabinom a kandidátom vládnej koalície (?), bude to aj vinou takých článkov...“

Čo má spoločné článok o politike prvej ČSR voči katolíckej cirkvi s tohtoročnou voľbou prezidenta? Nič, ale blogerovi to neprekáža, veď išlo o čosi iné: zastrašiť Katolícke noviny a katolíckeho kňaza. Ten totiž nepochádza z „katolíckej kaviarne“.

(Pre)hra o najväčšieho Slováka

Ľudovít ŠTEVKO

Verejnoprávna RTVS hľadá v celonárodnej ankete najväčšieho Slováka. Podobné ankety hľadania najväčších osobností podľa pôvodného formátu britskej verejnoprávnej služby BBC The Great Britons z roku 2002 už obleteli Európu a po šestnástich rokoch sa stali verejne pretriasanou šou aj na Slovensku. Projekt Najväčší Slovák zaujal novinárov aj politikov, ale už menej historikov, veď o historickú pravdu či historické a kultúrne znalosti národa tu ani nešlo. Bolo to čosi ako sonda do národného povedomia Slovákov s ambíciami podať anketu ľahkou zábavnou formou, aj keď, pravdupovediac, veľkej zábavy sme sa zatiaľ nedožili.

Výsledky národných ankiet v niektorých európskych štátoch, ktoré prevzali britský televízny model, neboli ani nemohli byť objektívnym reprezentatívnym prieskumom, pretože v nich nehlasovali obyvatelia na základe sociologického (vekového, vzdelanostného a i.) zloženia, ale iba ochotní zúčastniť sa. Preto muselo byť pre mnohých obyvateľov Portugalska prekvapením, ak sa v ich

POZNÁMKA

krajine stal víťazom ankety Najväčší Portugalčan tzv. tichý fašistický diktátor Salazar. O prekvapenia nebola núdza ani inde. V The Great Briton bol podľa očakávania na čelnej pozícii Winston Churchill, ale William Shakespeare sa ocitol až na piatom mieste s odstupom za princeznou Dianou. Otázku reprezentatívnosti podobných projektov by sme mohli uzavrieť vari najobjektívnejšou anketou o najväčšieho Francúza, ktorú jednoznačne vyhral Charles de Gaulle a v ktorej sa svetoznámi francúzski herci a speváci (okrem Édith Piaf) nedostali do prvej desiatky.

Neukončená šou o najväčšieho Slováka je nielen rozporuplná, ale aj drahá, lebo miliónové licenčné a prevádzkové náklady nie sú na slovenské pomery maličkosť. Za oveľa nižšie náklady by sa dal vyrobiť na túto tému pôvodný domáci program s jasnejšími pravidlami, hoci aj bez tútorstva historika Dušana Kováča a žartovných hlasov preferujúcich v ankete Janka Hraška a Perinbabu. Pravda, bolo by o niečo menej zábavy, ale aj menej politikárčenia – najmä zo strany opozičných poslancov. Výhrady niektorých politikov k projektu Najväčší Slovák boli sčasti smiešne a sčasti vyložene hlúpe. Asi najviac zaujal hlas apoštola národných bezdomovcov liberála Petra Osuského z OKS, zvoleného do parlamentu za poslanca SAS. Osuský zúril práve tak ako pri svojich vystúpeniach v parlamente: „To, že si hlasujúci v ankete o najväčšieho Slováka vyberú ako č. 15 Mečiara a v prvej desiatke je zbojník, Husák, a aby komunistov nebolo málo, tak logicky i Dubček, je obraz krajiny, v ktorej vyhráva Smer sériovo voľby a Harabin je reálnym kandidátom ’’... Výsledok je vraj varujúci, a keď si domyslíme alarmujúce slová tohto pána, bolo by treba vymeniť národ, ktorý hlasuje proti vôli liberálov zo strany SAS. Ako inak, doterajšie výsledky ankety nie sú pochuti ani Galkovi a Remišovej.

Slováci dali v ankete hlas tým, ktorých poznajú, a, žiaľ, z histórie poznajú toho málo. Nie je to ich vina. Liberáli, apologéti spoločnosti bez histórie a tradičných slovenských hodnôt prenikajú do škôl, číhajú na nás z médií, vnucujú nám idey svojho života. Do vyprázdnených hláv vtĺkajú títo nepriatelia nezávislého myslenia svoje „neomylné“ predstavy o demokracii, škodlivom vlastenectve a o našich súčasných národných i dedičných hriechoch. Mnohí z nich, vyškolení v zahraničí, sídliaci v mimovládnych organizáciách, dávajú piť nám i našim deťom odvar z cudzích bylín. Nuž sa nečudujme.

AKO BOLO, ČO BOLO

Bude nás mať kto napokon liečiť?

Peter VALO

Bratislavská Lekárska fakulta Univerzity Komenského oslavuje storočnicu. Za tie roky sa najmä jej zásluhou vybudovalo celé slovenské zdravotníctvo. V čase osláv si musíme spomenúť na prácu českých a neskôr slovenských profesorov, ktorí stavali základy fakulty i celej Univerzity Komenského – prvého rektora univerzity internistu UK Kristiána Hyneka, chirurga Stanislava Kostlivého, gynekológa Gustáva Müllera, pediatra Jiřího Brdlíka, ktorý spolu so svojím nasledovníkom Alojzom Churom zaviedol očkovanie proti záškrtu, anatóma Júliusa Ledényho-Ladzianskeho, histológa Ivana Staneka, gynekológa Michala Šeligu, rádiológa Ľudovíta Valacha, patológa Františka Šubíka, internistu a klinického fyziológa Ladislava Dérera, chirurga Konštantína Čárskeho, neurológa Jozefa Černáčka, internistu Teofila Rudolfa Niederlanda, neurochirurga Pavla Nádvorníka, ortopéda Jána Červeňanského – až po dnešné osobnosti vo vedení školy alebo jej výnimočných absolventov, ako bol otec boja proti tuberkulóze profesor Karol Virsík či zakladateľ slovenskej traumatológie primár Imrich Hudec.

Aký je súčasný stav školy? Nový dekan profesor Juraj Šteňo ju prevzal v katastrofálnom stave. Rozpadávajúce sa budovy. Na nádvorí, ktorého zákutia budili dojem smetiska, stáli staré švédske domčeky, pripomínajúce „cholerové baraky“ z niekdajšej Miletičky. V tom čase fakultu navštevovalo, rovnako ako dnes, okolo tritisíc študentov, ktorí sa tlačia v rovnakých priestoroch ako pred dvadsiatimi rokmi, keď ich bolo tisícosemsto. Z tých troch tisícok študentov je temer tretina anglicky hovoriacich zahraničných samoplatcov. Povedzme si na rovinu, že aj z týchto peňazí prežíva škola. Stále viac zisťujeme, že na Slovensku chýbajú lekári. Čím skôr by sme mali priznať, že v súčasnosti len v Česku, Rakúsku a Nemecku pôsobí okolo tritisícpäťsto slovenských lekárov. O sestrách už ani nehovorím. Istý najdeštrukčnejší minister zdravotníctva ignorantsky vyhlásil: „No čo, keď naši odídu, prídu lekári z Ukrajiny.“ A nie je to nijaké tajomstvo, že už sú tu, a na niektorých miestach sú ľudia radi, že vôbec majú nejakého doktora. Ich úroveň je rôzna. Slniečkari a propagátori prijímania migrantov možno povedia, že by sme sa mohli orientovať na alternatívnu medicínu a okrem imigrantov pozvať aj šamanov z Afriky.

Tu sa však žarty končia. Skutočnosť je taká, že keby tí, čo dosiahli šesťdesiatpäť rokov zavesili profesiu na klinec, v tom okamihu bude chýbať jedenásť percent lekárov a šestnásť percent zubárov. V susednom Česku je situácia podobná. Tam si už dlhšie otvorene priznávajú, že majú nedostatok lekárov a sestier a robia rázne opatrenia. Nielenže zvýšili počet domácich študentov, ale zvýšili aj financovanie lekárskych fakúlt o tridsať percent. V súčasnosti bez problémov otvárajú dvere lekárom a sestričkám zo Slovenska. Prečo nie, rečová bariéra v podstate neexistuje, profesionalita je zachovaná, a čo je dôležité, podmienky sú lepšie a platy vyššie. Naše riešenie je jednoduché. Buď štát dofinancuje lekárske fakulty, alebo naše školy budú prijímať viac študentov zo zahraničia, čím získajú peniaze na prevádzku školy, aby neskolabovala. A u nás doma bude absolventov medicíny ešte menej.

Za nového dekana sa rozbehla rozsiahla rekonštrukcia budov, zároveň sa naštartovali radikálne zmeny vo vyučovacom procese zavádzaním moderných metód a technológií. No ťažko môže vyriešiť ďalší problém, ktorý sa spomína zriedka. Počet lôžok v bratislavských nemocniciach neustále klesá, čas hospitalizácie sa skracuje. Študentovi medicíny nové technológie síce pomôžu, ale v konečnom dôsledku bude v praxi liečiť živých ľudí, a nie počítačové simulácie. Lekárska fakulta a nemocnice sú spojené nádoby. Bratislava a Slovensko potrebujú poriadnu univerzitnú nemocnicu. To vieme už dávno. Tú rozostavanú na Rázsochách nechali zodpovední politici schátrať. Všetci sa sťažujú na nedostatok peňazí. Tie zbytočne vynaložené nechýbajú nikomu. Vlády sa menia a novú univerzitnú nemocnicu, ktorú žiada nový dekan, stále nikto nestavia...

SEBAOBRANA

Keď sa objavia problémy, sú dve možnosti. Riešiť alebo zatajiť. Kopnúť ich pod stôl, vyhodiť z okna, len nech ich nevidno. A začať hovoriť o niečom inom, nenáročnom, bezproblémovom. Zástupné témy sú na vzostupe v priamej úmere k množstvu problémov. Posúvanie hodín – jarný, letný, jesenný, zimný a neviem aký čas. Raz dopredu, raz dozadu, raz spadnú hodiny... Zjavili sa štúdie, čo je pre človeka dobré. Dobre je mu, keď mu dajú pokoj so štúdiami. Americkí vedci urobili štúdiu, ruskí vedci urobili štúdiu a slovenskí vedci napísali, že im zobrali budovu a nemajú kde pracovať, inak by urobili štúdiu.

Čarovanie s časom

Štúdie potvrdili, že človeku vyhovuje letný čas aj zimný čas s hodinovým posunom. Hodinám je to jedno, kým sa im pri prestavovaní nepokazia kolieska alebo čipy. Bratislavské Hnutie za podporu letného času zverejnilo výzvu o potrebe včasnejšieho vstávania. Aby poobede mali viac času na kultúru, zábavu, šport. Sedliaci z dedín k tomu poznamenali, že oni vstávajú v lete o štvrtej, idú si ľahnúť o desiatej, a ak im pridajú ešte hodinu, zdochnú od roboty.

Popradské Hnutie za podporu zimného času išlo na vec fyziologicky. Človek že je načasovaný už od praveku na vstávanie a spanie podľa zimného času. Ťažko s odstupom rokov povedať, ako vyzeral orloj v dedine Neadertal... Obchodníci sa vyjadrili, že na nejakej hodine im nezáleží, keďže už v októbri majú čas vianočný a cez Vianoce čas veľkonočný. Pravdepodobne v budúcnosti Veľká noc predbehne Vianoce, čím sa veci dostanú opäť na poriadok.K téme sa vyjadrilo ministerstvo jedno, druhé, tretie, štvrtotriedne organizácie tretieho sektora, strany, hnutia, IVO, IČO, MHD a DPH. Každý, kto mal to šťastie, že ho chcel vypočuť a nahrať novinár s prístupom do verejnoprávnych a súkromných médií. Ostatní sa možno vyjadrili tiež, ale bez zverejnenia. Hoci práve tie vyjadrenia pravdepodobne vystihovali problém a najmä jeho nositeľov. Keďže názory ulice sa nezhodovali s morálnym a etickým kódexom slušného človeka, zostali len v pamäti národa.

Podľa pravidla Occamovej britvy výsledok bude to najjednoduchšie riešenie: rozhodne Brusel. Pohovorili ste si. A ak ste si pohovorili o hodine horedole, bol pokoj. Dôchodcovia neplakali nad nízkymi dôchodkami a zvyšovaním cien potravín. Zvyšky pracujúceho ľudu (tí, ktorí tu ešte zostali a nie sú v Rakúsku či Anglicku) nerozjímali nad výškou svojho platu, odvodmi a najnovšou ponukou najsamvýhodnejšej pôžičky. Lebo bez nej by neboli šťastné Vianoce a množstvo darčekov pod stromčekom, nech to stojí, čo chce. Národ nenadával na politikov, ktorí ešte nepodali demisiu, ani na tých, ktorí demisiu už dávno podať mali. A žili všetci spokojne a budú žiť, až kým sa nevymyslí nový zástupný problém.

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Dohľad nad lesmi je čoraz biednejší a zlodeji dreva čoraz drzejší

Kvalitné drevo nesmie končiť v kotolni

Zhováral sa Matej MINDÁR – Foto: autor a Školský servis

Alfonz LÍŠKA pracuje ako dobrovoľný strážca prírody od roka 1966. V tomto období dostal svoje prvé vyznamenanie Mladý ochranca prírody a od roka 1968 sa stal členom slovenského skautingu. Práve tieto témy boli ťažiskové v rozhovore s ním pre Slovenské národné noviny.

Alfonzovi LÍŠKOVI ako dobrovoľnému strážcovi prírody leží na srdci najmä stav našich lesov

● Kedy ste si uvedomili, že naše prírodné bohatstvo je potrebné zachovať pre budúce generácie?

Už v mladom veku som si uvedomoval, že je dôležité a potrebné prírodu stále chrániť. Vždy cestou do školy a kostola som prechádzal okolo Lesnej správy a práve vtedy som pochopil, čo vravieval môj starý otec, že učiteľ, farár a horár patria do Svätej Trojice. Postupne som začal prírodu spoznávať ako mladý ochranca prírody a v roku 1966 som dostal prvé vyznamenanie. Absolvoval som rôzne školenia a ako samouk som sa dopracoval vo vyššom veku na funkciu strážcu.

● Aké je poslanie a úlohy dobrovoľného ochrancu prírody?

Každý profesionálny alebo dobrovoľný strážca prírody je verejný činiteľ a má zverenú lokalitu alebo rezerváciu, kde monitoruje každý pohyb a zmenu. Okrem toho označuje hranice chránených území, aby boli viditeľné a funkčné. V prípade, že je svedkom porušenia zákona o ochrane prírody, je povinný upozorniť príslušné štátne orgány.

Ako dobrovoľný ochranca prírody ste členom Slovenského zväzu ochrancov prírody a krajiny a Asociácie strážcov chránených území Slovenska. Prečo ste prijali členstvo v týchto organizáciách?

Slovenský zväz ochrancov prírody a krajiny má v histórii ochrany prírody na Slovensku nezastupiteľnú úlohu. Veľmi ma však mrzí, že členská základňa nejako výrazne nerastie. V zväze som po prevrate 1989 začínal ako predseda trenčianskeho okresného výboru. Po čase, bohužiaľ, nastala situácia, že niektoré miestne organizácie začali klamať, pretože prestali priznávať svoje skutočné zisky. Do Asociácie strážcov chránených území Slovenska som vstúpil aj preto, že niekoľkokrát ročne ponúkajú rôzne školenia s vynikajúcimi odborníkmi. Vďaka týmto prednáškam získavam nové vedomosti, ktoré môžem uplatniť v praxi. Asociácia združuje profesionálnych i dobrovoľných strážcov a v jej vedení sa nachádzajú veľmi kvalifikovaní odborníci. Ako sa pozeráte na vzájomné vzťahy ochranárov a lesníkov a rozpory pri ochrane prírody, najmä pri ťažbe dreva a regulácii populácie divej zveri?

Slovenskí skauti sa zviditeľňujú najmä v adventnom čase ako rozširovatelia betlehemského svetla, ktoré sa aj ich pričinením dostane od prezidentského paláca až na Lomnický štít

Dnes sa na palivové drevo dávajú veľké dotácie. To spôsobuje, že kvalitné drevo na stolárske ciele končí v kotolni. Čo sa týka problémov a vzájomných vzťahov ochranárov a lesníkov v otázke ochrany prírody treba povedať ďalší dôležitý fakt, že prví ochrancovia prírody boli aj z radov lesníkov. V súčasnosti lesníci „ťažbári“ si takmer dennodenne dovolia kopnúť do ochrancov prírody, pritom neraz spolu študovali na tej istej škole. Keďže sa znížil počet pracovníkov Štátnych lesov, tým je dozor nad lesmi oveľa biednejší a často to súvisí s krádežou dreva a devastáciou prírody. Lesníctvo a poľovníctvo veľmi úzko súvisia. Musí byť regulovaný stav zveri. Ak na Slovensku naďalej umožníme, aby premnožená lesná zver obhrýzala nové porasty a vysadené stromčeky, nikdy nám nenarastú kvalitné stromy.

● Aké sú u nás základné problémy a nedostatky pri ochrane prírody a životného prostredia?

Rôzne spolky na ochranu prírody vznikali preto, že sa nerešpektovali základné pravidlá na pobyt v prírode. Mnoho ľudí si zvyklo na to, že v lese si môžu robiť, čo sa im zachce. Strážcovia prírody veľmi ťažko dokážu niekoho presvedčiť, že napríklad v máji hniezdia na zemi vtáci, a preto sa nesmie jazdiť bicyklom po lúkach, ako sa komu páči.

● Ste členom slovenského skautingu. Na akých hodnotách je založený?

Skauting bol od samého začiatku postavený na kresťanských hodnotách so vzájomným porozumením, na tolerancii a priateľskosti a na tom sa musí stavať aj dnes.

● Akú pozíciu má skauting u nás?

Postavenie slovenského skautingu v spoločnosti je neuspokojivé. Zaslúžil by si väčšiu pozornosť. Je veľa skautských oddielov, kde vodcovia majú príliš nízky vek a málo skúseností, aby mohli napredovať. Žiaľ, je veľa školení, kde títo vodcovia získavajú akože kvalifikáciu, no ich osobné danosti a mentalita nie sú vždy zárukou úspechu. Jednoducho povedané, deti učia deti a vidieť to neskôr na správaní ich zverencov. Skauting bol a je najmä o výchove k ochrane prírody a v tejto oblasti je jediná organizácia, ktorá musí dokázať, že má svoje miesto v spoločnosti.

O ČOM JE REČ

Opäť zasurmili surmity...

Ivan BROŽÍK

Volajú do zbroje, povstal tábor, do šíkov zvíjajú sa voje... Nadčasový Samo Chalupka sa nám v týchto dňoch začal intenzívne pripomínať, a to do volieb prezidenta zostáva ešte celý štvrťrok. V hluku novodobých žurnalistických surmít iba ťažko odhadnúť, čo sa bude diať v marci. Pre mladšie ročníky vari treba pripomenúť, že surmita je starý výraz pre dávnovekú vojenskú trúbu, ktorou sa trúbilo do boja. Dokonca aj spisovateľ Fraňo Kráľ prirovnával surmity k slovám burcujúcim do spravodlivého zápasu...

Kandidátov na úrad hlavy nášho štátu pribúda a treba iba smutne konštatovať, že s ich narastajúcim počtom úmerne klesá ich štátnická kvalita. U niektorých dokonca absentuje od samého začiatku. Vlastne, u mnohých. A nielen ona. V ich kvalifikačných predpokladoch možno vyhovuje iba vek, a to je naozaj veľmi, veľmi málo.

Zakladateľ Slovenských národných novín a jeden z vážnych kandidátov na ocenenie Najväčší Slovák Ľudovít Štúr nie iba tak do vetra vravel: „Nič veľkého, nič pekného, nič šľachetného sa nevytvorilo bez obete, len slaboch sa k obetiam naučiť nemôže, ale duša vznešená horí po nich, lebo práve v obetiach svoju silu, svoje panstvo duch ukazuje.“ A tak by aj pri výbere potenciálne voliteľných kandidátov na post hlavy štátu stálo za to pozrieť či obzrieť sa do minulosti, aké obete tejto našej krajine, na čele ktorej chcú stáť, už priniesli. Vo väčšine nijaké. A tu je namieste hneď ďalší Štúrov výrok, platný naprieč vekmi a generáciami: „Ale človek nevychováva sa preto, aby len žil, ale hlavne preto, aby niečo pre svojich, pre obec svoju vykonal, aby sa jej užitočným stal, on sám si je len druhým, lebo to prvé je vyššie a vznešenejšie nad jednotlivca.“ On sám si je druhým. Tu to máme nejaké obrátené. Egoizmus a narcizmus z mnohých kandidátov priam prýšti. Ich volebným programom je v skratke iba „voľte ma, lebo som najlepší“. A pritom, ak sa o nich niečo chceme vôbec dozvedieť, musíme prácne hľadať vo vyhľadávačoch, o koho vlastne ide a aká životná dráha je za nimi...

Nie je tak u všetkých. Životopisy niektorých sú naozaj do posledného miesta zaplnené zápasom, bojom proti svojvôli i zlovôli aj s dôkazmi o tom, ako dokážu obstáť aj v tej najťažšej paľbe „angažovaných“ surmít. Boj o osobu i osobnosť prezidenta však u nás nie je bojom kandidátov, ich kvalít či nedostatkov a programov, ale bojom médií a ich vlastníkov. Ak by to nebol stav takmer tragický, tak je to určite už napohľad komické.

Nedávno takzvané „mainstreamové“ tituly – teda tie, ktoré sa samozvane považujú za mienkotvorné, zverejnili výsledky celkom zaujímavého prieskumu agentúry Newton Media. Alebo, ak to vnímame trochu inak, pochválili sa svojou nadprácou na prospech konkrétnych politických strán a ich politikov. Zámerne treba písať o žurnalistickej nadpráci, lebo o vyváženosti ich informácií sa to ani zďaleka nedá povedať. A to tvrdí na príklade svojich čísel renomovaná agentúra. Spoločnosť NEWTON Media, a. s., je totiž uznávaný expert v odbore mediálnych analýz a monitoringu médií v strednej Európe. Čísla tejto agentúry svedčia o novodobej križiackej výprave, ktorá s poctivým informovaním nemá zďaleka nič spoločné. Skôr s politickou posadnutosťou, ktorá však má obrátený efekt. S posadnutosťou takých rozmerov, že koaličným stranám, ich politikom, ich kandidátom na akýkoľvek post v ktorýchkoľvek voľbách venujú médiá oveľa viac priestoru ako opozičným. Čo je vlastne paradox a zároveň aj odpoveď na otázku, prečo je na Slovensku opozícia takmer neviditeľná. Stačí uviesť niekoľko príkladov. Médium „A“ podľa prieskumu venuje koaličným stranám a ich politikom takmer dvojnásobok priestoru ako celej súčasnej i budúcej opozícii. V percentách je to šesťdesiatdva percent informácií o koalícii v pomere k tridsiatim dvom percentám informácií o opozícii. Médium „B“ má pomer šesťdesiatštyri ku dvadsiatim piatim v prospech koalície a médium „C“ do tretice päťdesiatosem k tridsiatim štyrom. Paradoxne – vlastne by to tak mohlo aj zostať, nie? Veď takéto „PR“ zadarmo je naozaj na prípadné nezaplatenie. Znepokojenie nastáva vo chvíli, keď si uvedomíme, že takto sa k demokracii nikdy nedopracujeme. A určite ani k tomu, aby si občania vo voľbách z ponuky kandidátov vyberali zodpovedne a uvážene. V akýchkoľvek voľbách. Nielen v tých prezidentských. Nieže by prekážali informácie ako také. Prekáža, a veľmi intenzívne, zamlčovanie toho, čo robí, hovorí, tvrdí a ako koná opozícia. Máme to brať tak, že je to zámer? Že ten „mainstream“ niečo vedome zakrýva, zatajuje? Či neinformovaním aspoň prikrášľuje? Nech si odpovie každý sám. A najmä, nech dáva pozor na to, čo číta a vidí. Lebo trúby sú čoraz hlasnejšie. „Povstal tábor, do šíkov zvíjajú sa voje,“ písal Samo Chalupka. Ozaj, slovo trúba má v slovenčine aj iný význam...

Aj keď vrcholí zima, na poliach u malých farmárov je horúco

Gazdovský rok nebude veru selanka

Text a foto: Štefan ZLATOŠ

Na cestách medzi zasneženými lánmi sa preháňajú snehové frézy, obce vyhlasujú kalamitné stupne, ale gazdovia sú poriadne rozpálení. Tí menší vôbec nevylučujú ďalšie protestné nájazdy na hlavné mesto. A to sa poľnohospodársky rok ešte ani zďaleka nezačal. Nasledujúcich dvanásť mesiacov rozhodne nebude ľahkých ani pokojných. Pre nikoho v tomto sektore hospodárstva nebudú prechádzka ružovým sadom.

Napriek viacerým ubezpečeniam a sľubom od vlády stovka suchom najviac postihnutých farmárov v roku 2017 nedostala sľúbenú pomoc. Nejde o omyl, naozaj sa odškodnenie týka ešte roka 2017. Títo farmári podľa Agrárnej komory Slovenska nemajú nijakú garanciu, že pomoc dostanú v rozsahu, v akom im ju predseda a podpredsedníčka vlády sľúbili. Podľa pôvodného návrhu uznesenia vlády mali dostať vyplatenú pomoc vo výške vyše tridsaťštyri miliónov eur. Výšku pomoci určil na pokyn Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR Štatistický úrad SR ešte v júni 2018 v rámci analýzy dosahu sucha na poľnohospodárstvo v roku 2017. Mnohí z týchto poľnohospodárov mali straty na úrode až sedemdesiat percent. Slovenský hydrometeorologický ústav označil sucho, ktoré ich postihlo, za extrémne.

Čoraz častejší obrázok z nášho vidieka, ale aj prímestských usadlostí

■ ZA VLAŇAJŠOK NIČ

„Za rok 2018 nebude štát odškodňovať za sucho žiadnych poľnohospodárov," povedal pre Hospodárske noviny Michal Feik z komunikačného odboru ministerstva. Dôvod je paradoxný – v suchom roku 2018 dosiahli podľa ministerstva lepšiu úrodu ako v suchom roku 2017. Pripomeňme si, že mnohé „staré" členské krajiny Európskej únie poskytovali subvencie vinou sucha svojim poľnohospodárom vlani priebežne a operatívne počas celého roka.

Majitelia už nakúpených obrábacích strojov a zariadení u nás nemajú ako platiť hypotekárne úvery za ne. Neraz tak krachujú nielen podnikateľské zámery, ale osudy kompletných rodín na vidieku. Situácia je natoľko vážna, že sa opäť pripravujú demonštratívne protesty.

Ďalším, čoraz vypuklejším problémom je nejednotnosť našich poľnohospodárov. Rozbíjajú si navzájom svoje stavovské združenia, strácajú tak vplyv a potrebnú pôdu pod nohami pri politických rokovaniach so štátom. Aj malí gazdovia zakladajú združenia, ktoré málokedy ťahajú za jeden povraz a skôr si konkurujú v požiadavkách, ale aj v návrhoch na podobu prípadných protestných akcií. Samostatným problémom Slovenska, ktorý ako keby nikto nevnímal, alebo – čo je horšie – nechcel vnímať, je situácia na kedysi poľnohospodárskom juhu našej krajiny. Formou najrôznejších dotácií a podpôr si ho čoraz viac privlastňuje Budapešť a tamojšia vláda. A popritom rozbíja aj doteraz akú-takú jednotu zastrešovanú roky Slovenskou poľnohospodárskou a potravinárskou komorou.

■ ZASTAVIA DOTÁCIE?

Ešte koncom decembra sa europoslanci z Výboru Európskeho parlamentu pre kontrolu rozpočtu v Gyňove v okrese Košice-okolie stretli s farmármi z východného a južného Slovenska zo zoskupenia Iniciatíva poľnohospodárov. Cieľom návštevy Slovenska bolo preskúmať využívanie poľnohospodárskych dotácií z rozpočtu Európskej únie. Farmári na problémy poukazovali aj s približne päťdesiatimi poľnohospodárskymi strojmi s transparentmi, ktoré boli popri ceste na trase z Barce do Gyňova. Hovorili napríklad o sofistikovanej korupcii, nerešpektovaní súdnych rozhodnutí Pôdohospodárskou platobnou agentúrou, podnikaní finančných skupín s pôdou, neplnení sľubov či zastrašovaní. Predstaviteľ iniciatívy František Oravec vnímal spoločné stretnutie za zúfalý krok farmárov.

Český poslanec Tomáš Zdechovský ako člen delegácie označil informácie, ktoré si od farmárov z východného Slovenska vypočul, za neuveriteľné. Ako hovorí, treba vyvodiť dôsledky a osobnú zodpovednosť. Podľa neho takýmto spôsobom európske dotácie fungovať nebudú. „V dvadsiatich siedmich štátoch EÚ to proste funguje, prečo to nemôže fungovať na Slovensku," povedal s tým, že doterajšie opatrenia vlády nie sú dostatočné a musia sa oveľa viac sprísniť.

■ NÁPRAVA VIAZNE

O konkrétnych krokoch a dôsledkoch je podľa Tomáša Zdechovského predčasné hovoriť. „Myslím si, že Slovensko dostalo dostatok priestoru, aby to prešetrilo a aby došlo k nejakej náprave. Čas sa skracuje a v prípade, že nedôjde k systematickým zmenám, myslím si, že budeme navrhovať nejaké opatrenia. Tie by sa slovenskej vláde nemuseli páčiť," spresnil český europoslanec s tým, že pozastavenie čerpania dotácií považuje za najkrajnejší krok. „Nejde o to zastavovať ľuďom dotácie, pretože občania tu normálne pracujú, je tu sedemnásťtisíc farmárov, ale nemôžeme posielať peniaze nejakým podvodníkom, ktorí si podvodným spôsobom uplatňujú nárok na pôdu," dodal Zdechovský.

Situácia v agrosektore pripomína sud s pušným prachom. Zapáliť ho môže množstvo faktorov. Ak teda máme odhadovať, aký bude poľnohospodársky rok 2019 na Slovensku, potom sa rozhodne už nevyhýbajme reálnym riešeniam. Čas na odkladanie riešenia problémov už totiž Slovensko nemá.

POZNÁMKA

Jedným z vytrvalo opakovaných argumentov Smeru, prečo tak dlho otáľal s oznámením svojho prezidentského kandidáta, bola obava, že ho tak vystaví sústredenej diskreditácii a dehonestácii. Očakávania sa naplnili... Faktom však ostáva, že Smer v tomto prípade opozícii a jej nakloneným médiám nedaroval práve ľahký hlt. Zatiaľ najtvrdšie, na čo sa zmohli, je vyhrážka z úst „ctihodného" Galka, že prijatím kandidatúry sa Maroš Šefčovič spája s kriminálnou organizáciou a týmto krokom sa „doživotne a dedične" vyobcoval zo spoločnosti slušných ľudí. Je pritom paradoxné, že ešte pred pár mesiacmi, v čase, keď kandidoval na post „spitzen" kandidáta za európskych socialistov vo voľbách do Európskeho parlamentu, ho verejne podporovali takmer všetci slovenskí europoslanci.

Šefčovič pod ostrou paľbou

Kukan o ňom hovoril s úctou a pozitívne v tom zmysle, že je pracovitý, rozhľadený, vie pomáhať, a čo je najpodstatnejšie, na rozdiel od mnohých iných v Európskej únii dokáže držať slovo. Jeho nomináciu na šéfa Európskej komisie podporoval aj Galkov stranícky šéf Richard Sulík. Prečo teda tá náhla zmena?

Kontrast medzi dvojnásobným podpredsedom Európskej komisie a trojnásobným eurokomisárom (doťahoval predčasne ukončený mandát v Európskej komisii po Figeľovi), ktorý vedie jeden z najstrategickejších rezortov energetiky a ktorému sa podarilo presadiť aj zásadné zmeny (napríklad zatváranie elektrární na fosílne palivá), a hľadajúcim sa nevýrazným a politicky hlboko nekompetentným Mistríkom, ktorý dokáže akurát tak verklíkovať naučené frázy, ktoré mu naoktrojovali jeho poradcovia, bude veľmi príkry.

Iste, aj Šefčovičova kandidatúra má svoje úskalia. Tým, že nepôsobí na Slovensku, známosť jeho osoby medzi populáciou Únie je úplne dokonalá. Pre časť voličov, ktorá vníma bruselský establišment kriticky, je dokonalým stelesnením opovrhovaných euroelít. Problém je v tom, že v konfrontácii s Mistríkom mu to nepoškodí a týchto voličov nezíska ani jeho sok Mistrík. Najväčší problém môže nastať, ak by sa Mistrík a Šefčovič dostali do druhého kola. Ten kontrast v predvolebných debatách bude ohromný. Na jednej strane politický nedouk s minimom reálnych politických skúseností, so žalostnými rétorickými schopnosťami, skrátka naondulované nič proti skúsenému diplomatovi, ktorému sa za jeho dlhoročnú kariéru podarilo presadiť mnoho zásadných vecí, z ktorých mnohé pomohli aj jeho krajanom.

Iste, kvalita kandidáta automaticky nemusí znamenať jeho víťazstvo. Kiska sa nestal prezidentom preto, že by bol kvalifikovanejší či pripravenejší kandidát, ale len a len preto, že nebol Fico. To však v nastávajúcich voľbách nemusí platiť. Vytvoriť zo Šefčoviča démona, stelesnenie zla, zlodejského lotra či podliaka, teda to, čo sa opozícii a médiám podarilo v prípade Fica, sotva bude fungovať aj na Šefčoviča. Aj preto ho hneď po ohlásení možnej kandidatúry stávkové kancelárie zaradili medzi top favoritov. A to dokonca ešte predtým, ako vyslovil s kandidatúrou definitívny súhlas.

Roman MICHELKO

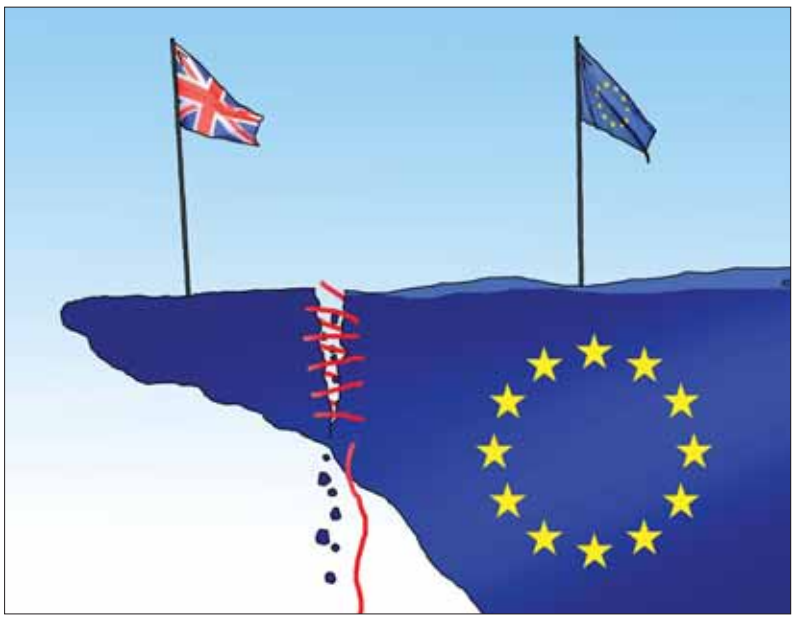
Británia dvíha kotvy od brehov starého kontinentu na spôsob Titanicu

Spupné reči o hrdom Albióne sa končia

Róbert HÖLCZ – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Britská premiérka Theresa Mayová sa dočkala zdrvujúcej porážky v britskom parlamente. Ten pomerom hlasov 432 : 202 odmietol dohodu o brexite, ktorej obsah dohodla s najvyššími predstaviteľmi Únie. Podľa vyjadrení viacerých britských poslancov dokument bol vopred odsúdený na neúspech z viacerých dôvodov. Za ten rozhodujúci považovali „uväznenie" Británie v trvalej colnej únii s EÚ, čo by znemožňovalo obchodné rokovania s inými krajinami.

Z pohľadu britskej premiérky to bola dohoda o riadenom brexite, ktorá najviac vyhovovala aj členským krajinám Únie. V dohode sa totiž predpokladalo zabezpečenie doterajších práv občanov EÚ, ktorí žili a pracovali v Británii a opačne, a to aj počas príchodu ďalších občanov v prechodnom období. Práva občanov by obojstranne zostali zachované ako pred brexitom. V spoločnom colnom priestore by sa pohyb tovarov uskutočňoval bez cla, kvót, ako aj bez kontroly na hraniciach. V rozvodovej dohode sa riešili britské finančné záväzky i finančné záväzky do budúcnosti. V prechodnom období by Británia nemala právo zasahovať do európskeho legislatívneho procesu, navyše by rešpektovala pravidlá pracovného práva, zdanenia a životného prostredia. Osobitným problémom v predloženej dohode bola severoírska poistka. Tá mala zabrániť tvrdej hranici medzi Severným Írskom, ktoré je súčasťou Spojeného kráľovstva, a Írskou republikou tak, aby Británia zároveň nebola súčasťou colnej únie s EÚ.

■ ZÁCHRANNÝ KRUH

Keďže nasledujúci deň britská Dolná snemovňa odmietla návrh opozície na vyslovenie nedôvery vláde, britská premiérka bude pokračovať v rokovaní s britskými opozičnými stranami o ďalších možnostiach odchodu Spojeného kráľovstva z EÚ za podmienky, že ten nebude bez dohody.

Britský parlament už pred spomínaným hlasovaním zaviazal britskú premiérku, že v prípade neschválenia dohody bude mať tri pracovné dni na to, aby predložila poslancom na diskusiu náhradný variant. Či to bude odloženie brexitu, návrh na druhé referendum, brexit bez dohody, predčasné voľby, môže celý proces odchodu Británie z EÚ skomplikovať. Ak budú britskí poslanci naďalej trucovať, že sa nechcú uväzniť v trvalej colnej únii s EÚ, bude si musieť britská vláda nájsť vo svete iných globálnych obchodných partnerov. Musia však počítať s tým, že samostatné bilaterálne dohody s USA, Čínou, Indiou, ale aj s ďalšími rozvíjajúcimi ekonomikami budú vždy spojené s niektorými nie vždy vyhovujúcimi podmienkami ich uzavretia.

■ ĽADOVEC NA OBZORE

Poznáme protekcionársku politiku terajšieho amerického prezidenta, čínske a indické záujmy za presadenie ich technológií na britskom území či presadenie vyšších kvót na poľnohospodárske produkty. Na druhej strane treba súhlasiť s názorom britských politikov, že terajšia ekonomika Únie zaostáva v porovnaní s inými dynamickejšími ekonomikami sveta, a preto chcú „dvihnúť kotvu" od všetkého, čo súvisí s Bruselom.

Podľa názoru mnohých ekonómov terajšie obchodné styky s EÚ Británia ťažko nahradí. V hre okrem už spomínaných variantov odchodu Británie z EÚ ostáva aj možnosť presadenia nórskeho modelu obchodnej spolupráce, ktorý Nórsku umožňuje obchodovať v európskom colnom priestore s niektorými výnimkami v rybolove. Za umožnenie toho prístupu musí Nórsko do európskeho rozpočtu platiť bez možnosti jeho účasti ovplyvňovať európsku legislatívu. Podľa všetkého však s nórskym modelom spolupráce nebudú britskí politici súhlasiť aj preto, že chcú mať vlastný model imigračnej kontroly na prichádzajúce osoby zo sveta a navyše v prípade tvrdého brexitu by do európskeho rozpočtu nič neplatili. O tom, že odchod z EÚ pocítia okrem občanov Spojeného kráľovstva aj občania a zamestnávatelia v ostatných členských štátov Únie, sa počíta.

Zastupiteľská demokracia na Slovensku sa očividne dostáva do krízy

Ľudia, čo sa zaslúžili o štát, sú znevažovaní

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: archív SNN

Vladimír Mečiar o mečiarizme? Úvahy o návrate do politiky? Ako vládne Smer-SD? Robert Fico sa vzdialil od ľudí... Návrat do roka 1989. Straníci nie sú politici. Ako bolo Slovensko naštartované za Mečiarovej vlády a kam sa prepadlo – o tom, ale aj o mnohých ďalších otázkach súvisiacich s vývojom na Slovensku po novembri 1989 sme sa na sklonku vlaňajšieho roka rozprávali s Vladimírom MEČIAROM v Trenčianskych Tepliciach.

● Predseda strany Smer-SD Robert Fico často zdôrazňuje, že na Slovensku nebolo úspešnejšej strany ako tá jeho. Zaujíma ich len to obdobie, odkedy oni vstúpili do politiky. Čo si o tom myslíte ako predseda strany, ktorá sa výrazne pričinila pred 26 rokmi o vznik súčasnej Slovenskej republiky?

No nech si to predseda Smeru-SD myslí. Poďme však k realite. Vyše štyristotisíc mladých ľudí nenašlo prácu na Slovensku. Časť genofondu odišla. Narušil sa tým vzťah mladých k starším. Vláda desať rokov vládla a tento problém nedoriešila. Okrem veľkých podnikov, ktoré prišli zo zahraničia a riadia sa samy, potrebujeme povzbudiť malých a stredných podnikateľov. Máme absolútne založenú regionálnu nerovnosť medzi východom, stredom a západom Slovenska. Niekoľkokrát sľúbili dokončiť diaľnice. Ich výstavba sa naťahuje, predražuje, Slovensku unikajú peniaze. Dávať len sľuby, hovoriť, čo ľudia počuť chcú, nemať inú perspektívu, je pre politiku trošku málo. Ďalšou chybou je, že sa Smer-SD aj aj jeho predseda sa vzdialil od ľudí. Predsa nie je možné, aby tu v podstate existoval systém jednej strany. Časť politických strán skončila, časť nedostala ani šancu na politický vplyv – na to, aby sa vôbec prejavilo reprezentatívne politické zastúpenie občanov. Je to kríza tohto štátu.

Vladimír MEČIAR a Michal KOVÁČ boli politickými spojencami. Spoločne založili Slovenskú republiku a obsadili najvyššie funkcie v štáte. Po rozchode ich politické hviezdy už nežiarili tak jasno. M. Kováč dokonca prvý použil pojem „mečiarizmus“.

● Je to len záležitosť expremiéra Roberta Fica?

Za mojej vlády som si priam pestoval kresťanských demokratov, aj keď boli desiatky možností ich ústavne zrušiť. Ale bolo potrebné vyvažovať moc. Nie hrať na jedného. Utvárať proti sebe skupiny a viesť s nimi tzv. mediálny boj, ktorý v skutočnosti likviduje právo občana byť organizovaný v politickej strane. Takže to sú veci, ktoré nás budú sprevádzať najbližšie roky. Zastupiteľská demokracia sa dostáva do krízy.

● Mohli by ste teda porovnať výsledky vášho vládnutia s tým, čo dosiahla Ficova vláda? Porovnať podmienky, v akých ste pracovali, čo ste pripravovali a čo by mala urobiť súčasná vláda?

Po prvé, neexistuje porovnanie. Pretože v roku 1990 došlo ku geopolitickému zlomu, rozpadu svetovej socialistickej sústavy, zanikla RVHP, to znamená, že všetky ekonomické a politické zmluvy boli zrušené. Po druhé, došlo k prestavbe vnútorného politického a hospodárskeho systému, a to v období všeobecnej hospodárskej a politickej krízy všade okolo nás. S tým si bolo treba vedieť poradiť. Vyriešiť usporiadanie vnútorných i medzinárodných vzťahov. Títo páni to majú hotové. Pokiaľ išlo o výsledky, dosiahlo sa bratské rozdelenie s Čechmi. Dodnes si to vo svete vážia, lebo vedia, o čo ide. Nielenže sme založili štát bez strát na životoch, bez materiálových strát, ale tento štát je funkčný, všetci z neho žijú, a všetci mi za to nadávajú a len špekulujú, ako ma dostať do väzenia. Fico tiež... Dosiahli sme obnovenie ekonomiky. Veď sme boli prví v strednej Európe, ktorí sa vrátili k výkonnosti z roku 1989. Stabilizovali a vytvorili sme menu, dosiahli sme nezamestnanosť pod desať percent, stabilizovali sociálny systém. Naša mena bola konvertibilná, ľudia mohli začať voľne cestovať. Tu prebiehali obrovské zmeny, ktoré sa už nezopakujú. Všetky výsledky roka 2002 boli horšie ako výsledky v roku 1998. A dnes počúvam od politikov, že to bol zločin. Ďalej počúvam, že sme porušili ústavu, a pritom politický proces, ktorý sa začal práve okolo Kováča, má úplne iné súvislosti a je založený na postupnosti: najprv obžaloba, potom súd, a keď je odsúdený, tak potom začneme vyšetrovanie. Doteraz sa na to nikto nepýtal okrem jedného policajta. To je otázka nízkej kultúry, hrubého porušenia ústavy a hrubej politickej kampane. Ďalej, Slovensko bolo zvrchované aj v tom zmysle, že domáce politické štruktúry niečo znamenali. Dnes tretí sektor ovláda všetko. A žiaľ aj Fica.

● Tretí sektor začínal ešte za vašej vlády...

Áno, vtedy bol zakladaný, prvé kroky urobil v roku 1994, keď vstúpil do volieb proti mne a HZDS, a absolútne rozhodujúci bol v roku 1996. Vtedy riešil dve základné veci: ukončiť obdobie vlády Vladimíra Mečiara a obnoviť absolútny vplyv Spojených štátov amerických aj v slovenskom priestore a zmocniť sa privatizácie podnikov, ktoré naša vláda nechcela vydať. Pretože naša predstava bola typom zmiešanej ekonomiky, aby podniky vo vlastníctve štátu vytvárali nielen daňové, ale aj ziskové odvody na stabilizáciu systému. To bolo iné chápanie štruktúry spoločnosti, než sa vyvinula. Čiže proces zakladateľskej funkcie založený v rozvojových činnostiach bol realizovaný unikátnym spôsobom. Veď k nám sa chodili školiť zo zahraničia. A dnes sa dozvedám, že to bol zločin. Odstup niekoľkých rokov dáva zabudnúť krátkej pamäti, ale nie historickej.

● V súvislosti s volebným rokom 2019 sa v médiách aj u politikov objavujú očakávania zmien. Lenže inak ich chápu v korporátnych médiách a inak v médiách, ktoré Slovensku žičia. Aká bola atmosféra v spoločnosti začiatkom deväťdesiatych rokov?

Obdobie vzniku štátu bolo obdobím vlastenectva, terajšie sa vyznačuje jeho hanobením. Hanobením ľudí, ktorí viedli zápas o štát, ale zreteľný je aj pokus o vymazanie historickej väzby k jeho základom a úcty k hodnotám, na ktorých tento štát vznikol. Napokon Fico a jeho strana síce v roku 1992 hlasovali za zvrchovanosť i ústavu, ale prečo sa potom postavili proti vzniku štátu. A v tom boji pokračujú dvadsaťpäť rokov.

● Vláda Smeru pripravila sociálne balíčky, ktoré veľmi podráždili predsedu SaS Richarda Sulíka. Dokonca povedal, že oni zrušia príspevky na obedy pre deti a ako daňový bonus ho dajú rodičom, aby si vybrali, či kúpia deťom čižmy na zimu alebo obedy. Môže takto reagovať politik?

Ja ich nepovažujem za politikov. To sú chlapci, ktorí sa hrajú na straníkov. Uzatvorená skupina sa usiluje napojiť na zdroje štátu a nakladať s nimi tak, ako uzná za vhodné. To nie je politika. Fico pustil sociálne balíčky, lebo túži po politickom návrate. Samozrejme, že je to prilepšenie pre ľudí, no tie sociálne balíčky idú do rozpočtu a budú mať asi taký osud, ako keď KDH a SDKÚ pred voľbami prijali dvadsaťosem sociálnych zákonov a po voľbách ich zrušili. Slovo, program, strana dnes neznamená nič. Prejavuje sa kríza zastupiteľskej demokracie, bolo by treba prejsť na priamu voľbu vrátane možnosti odchodu poslanca z parlamentu za politické chyby.

● Je to ústavne možné?

Je. Takýto pokus už raz bol, aj pokus o referendum. Michal Kováč ho neuznal, pretože podľa neho nebolo tristopäťdesiattisíc hlasov. Bol to prvý zápas o túto podobu parlamentarizmu. Povedal by som, že toto je u nás nutné, nech má každý svojho poslanca a jemu sa zodpovedá.

● To je väčšinový systém, aký má napríklad Veľká Británia.

Je to systém, pri ktorom poslanec podlieha kontrole občanov. Ak nebude počúvať občanov, ale viac bude poslúchať predsedu strany, tak ho nezvolia. Tá zmena je nevyhnutná. Ale držia sa volebného zákona, za ktorý ma tvrdo kritizovali. Lebo umožňuje politickej hierarchii vládnuť.

● Ako Matovič v OĽaNO?

Ja vôbec nepoznám nijakú Matovičovu stranu. Viem, že Matovič má bratranca, to je celá strana. Vôbec neplnia funkciu strany. Strana má byť občanom otvorená, vnútorne podliehajúca kontrole. A nie, dostanú peniaze za voľby, sadnú si dvaja k mikrofónom a budú gágať na všetko, čo sa robí. To je jedno či pravdu, alebo nepravdu, len byť na očiach, byť zaujímavý. To nie je politika, to je hnus. Politika je o všeobecnom dobre a Matovič je prezentovaný v škandalóznych kauzách. Ako povedal grécky filozof Sokrates, demokracia umožní aj zločincovi obsadiť verejné funkcie. Ale tá spoločnosť musí mať sebačistiace, sebazáchovné mechanizmy, ako dosiahnuť, aby ľudia v politike boli dôstojní, spoľahliví zástupcovia ľudí. Ak to nebude, tak to nie je zastupiteľská demokracia, to je partokracia.

● Aká bola vaša vízia pred voľbami 1998 o Slovensku? Čo okrem dobudovania diaľnic do roku 2005 ste chceli dosiahnuť?

Nedá sa zúžiť výstavba Slovenska len na diaľnice. Postaviť štát je komplex vnútorných aj vonkajších vzťahov. Vo vonkajších sme napredovali dobre, jediný problém bol s pani M. Albrightovou. Ako československá občianka mi pripísala zodpovednosť za to, že Československo nie je. Nechápala tie procesy, ale po čase, keď sa stala ministerkou zahraničných vecí, sa mi ospravedlnila. Domáci odporcovia samostatnosti to dodnes nepochopili a neospravedlnili sa. Naopak, ich zápas proti mojej osobe pokračuje.

Z vnútorného hľadiska ešte pred vznikom štátu došlo k obrovskému rozpadu strojárenského a zbrojárskeho priemyslu, baníctva, veľkej časti energetiky. To prinieslo obrovskú nezamestnanosť, v niektorých okresoch dosahovala tridsaťdva až tridsaťpäť percent. To boli veci, ktoré sme museli riešiť a súčasne dať aj pozitívny program. Ten sa nenaplnil. V podstate išlo o myšlienku, ako na moderný trhový mechanizmus napojiť starý sociálny systém. Nie odmietnuť ho, ale nájsť prepojenie a funkčnosť. Pritom politický systém, samozrejme, od základu reformovať a premeniť ho na funkčný, lebo typov demokracie je veľa. Tento program sa nenaplnil aj preto, že sme na to mali málo času, aj sme to robili v krízovom období. Ale tiež preto, lebo zahranično-politické záujmy boli iné. Veľká skupina ľudí sa chcela dostať k našej ekonomickej základni. Neskorší taliansky premiér Romano Prodi prišiel na Slovensko a povedal: Čo ste urobili, je zázrak. Podľa Európskej komisie, ktorú vtedy viedol, sme mali skrachovať. Podľa vtedajších prognostikov sme tu mali mať občiansku vojnu. A títo ľudia pri príležitosti dvadsiateho piateho výročia vzniku republiky si prevzali najvyššie štátne vyznamenania. A my, čo sme ten zázrak dokázali, máme trestné stíhanie, vyšetrovanie políciou.

● Ako by ste hodnotili rok, keď sme si pripomenuli dvadsaťpäť rokov vlastnej štátnosti a sto rokov od založenia Česko-Slovenska?

Čo ma mrzí a je až bolestivé, ako politici prezentovali dvadsaťpäť rokov vzniku štátu. Prezident Slovensko okašľal a keď sa pýtali premiéra v Brne, povedal, história ukáže, či to bolo dobré, či nie. Takže sme v situácii, keď ubíjanie vlastného povedomia, vlastného štátu, cez ktorý sme sa dostali do sveta – nie do Prahy, do sveta, vstúpili do svetového diania pod svojím menom, s vlastnou zodpovednosťou, keď sme získali svoje zastúpenie vo všetkých štátoch, zúčastňujeme sa na všetkých dôležitých rokovaniach, rozhodujeme o sebe, to je chápané ako hanebný krok. Ľudia, ktorí boli pri tom, sú znevažovaní, urážaní. Veď nikto nič nechce. Ale patrilo by sa im za to poďakovať...

● V súčasnosti je už známe, že na politickej zmene v roku 1998 zohrali svoju úlohu zahraničné tajné služby. Nehrozí niečo podobné aj v budúcich parlamentných voľbách?

Nerád by som rozobral túto vec len ako vec tajných služieb. Samozrejme, tajné služby sú všade, pôsobia, majú svoje záujmy a napĺňajú ich. Vznikajú prepojenia na osoby, školia ich v zahraničí, dostávajú úlohy. Aj ambasády, ktoré nielenže zastupujú ten-ktorý štát, ale vstupujú do vnútorných vecí cudzieho štátu. Zakladajú sa mimovládne organizácie, ale financované z vládnych a nadačných zdrojov. No a, samozrejme, vstupujú do politického života a cez tento nekontrolovateľný mechanizmus vyvolávajú v štátoch zmeny podľa toho, aké kto potrebuje. Je to tzv. mäkká sila. U nás nepôsobila len MI6, ale aj česká spravodajská služba, pracovala americká i česká ambasáda. Dokonca zaznela chvála, že nebyť Sorosa a jeho dvadsiatich miliónov dolárov nevyhráme nad Mečiarom. Čiže ja som nebol porazený regulárne v domácich voľbách, v ktorých Slovensko stratilo zvrchovanosť. Pretože výsledky volieb si niekto kúpil. Na volebnú kampaň vynaložila modrá koalícia obrovské množstvo čiernych peňazí. V januári 1998 som verejne v parlamente povedal, že Dzurinda má na čiernom fonde miliardu korún. A tento fond do volieb narástol na tri miliardy. Prispieval mu kdekto, ale za splnenie zahranično-politických cieľov. Pokiaľ išlo o nás, neboli sme nepriateľskí ani voči Amerike, ani voči EÚ, ale vždy sme to chápali v zmysle, čo osoží Slovensku. Ak sme si mysleli, že niečo nie je dostatočne dobré, tak sme to hovorili. EÚ vypracovala o nás správu, v ktorej bolo plno chýb. Keď naša delegácia protestovala, povedali nám, rozprávajte si, čo chcete, čo sme napísali, to platí.

● Na degradáciu vašej politiky sa používa termín mečiarizmus. Ako by ste vysvetlili tento pojem?

V roku 1996 Michal Kováč inicioval sociológov zo SAV aj z iných sociologických pracovísk, ktorí mali vypracovať program pádu vlády Vladimíra Mečiara a charakteristiku vtedajšieho systému. Program spracovali, časť bola po roku 1998 zverejnená. V utajenej časti sa nachádza charakteristika systému. Keďže ho nemohli nazvať nedemokratickým, uchýlili sa k názvu mečiarizmus. A od roka 1996 sa tento pojem cez Kováča dostal do politiky. Dnes sa rozširuje bez toho, aby sa poznal jeho obsah. Máme teda leninizmus, marxizmus, stalinizmus a máme aj mečiarizmus, aj keď ja sa k tým trom predchádzajúcim nehlásim.

● Ako vidíte perspektívu Slovenska?

Boj o moc, vplyv na zdroje pokračuje ako rúcanie bývalých dohôd, ale ešte nedochádza k zakladaniu nových dohôd, nových zoskupení. My sme taký stredoeurópsky citlivý bod na zmeny, ktoré prechádzajú celým svetom. Charakterizujú ich aj lokálne konflikty a ten náš najbližší je rusko-ukrajinský, keď nekriticky podporujeme všetko na Ukrajine, teda i to zlé. A stávame sa spoluzodpovednými za následky v podobe možnej rusko-ukrajinskej vojny...

● Médiami prebehla informácia o vašom návrate do politiky. Skutočne o tom uvažujete?

To je otázka dopytu a ponuky. Musím vychádzať z toho, že tu sa dvadsaťpäť rokov pracovalo na likvidácii mojej povesti. Nech som čokoľvek dobré robil, vždy to bolo zlé. Taktika opozície bola jednoduchá, úspechy zamlčiavať, neúspechy alebo chyby zveličovať. To je veľmi jednoduchý systém, na to nepotrebujete veľa rozumu, potrební sú iba ľudia, ktorí sa na to prepožičajú. Dodnes sa preto považujú za hrdinov. Rok 1998 pokladám za najponižujúcejší pre zachovanie Slovenska, keď si v podstate rôzne záujmové skupiny kúpili výsledok volieb a kúpili si ľudí, ktorí to zaplatili privatizáciou a službičkami ešte aj mimo nej. To je pre mňa osobne veľmi ťažké rozhodnutie. Myslím si, že som urobil veci, ktoré predo mnou nikto nedokázal, ale dodnes pokračujú proti mne a samotnému vzniku štátu absolútne dezinformačné až nenávistné kampane. Kladiem si otázku, s čím vlastne mám bojovať? S klebetami? A to je otázka, či sa to vôbec oplatí a či sa dá s tým niečo robiť. Iná vec je, že Slovensko mohlo byť podstatne ďalej, a nie je. Potrebuje nové impulzy. Čítam všetko, čo tí naši straníčkovia robia, a musím konštatovať – nemajú nápady. Dať im ich? Znamená nechať sa vykrádať a zasa budem zločincom? Povedať im to? To je otázka. My sme mali rozvojové projekty na tridsať rokov dopredu. Ponúkal som ich Dzurindovej vláde, ale nemala čas ani ma len prijať. Takže je tu veľa vecí, ktoré nie sú systematicky robené.

● A dá sa vám na to všetko pozerať len tak nezainteresovane?

Ako to bude ďalej? Nech sa ľudia rozhodnú sami, čo je dobré. Väčšina ľudí na Slovensku je mimoriadne statočná a dobrá. Keďže mám dosť času, vraciam sa k histórii Slovenska, Slovákov stáročia dozadu. Tento priestor a schopnosti ľudí boli vždy v úcte.

Slovenské ženy sa mali venovať tomu, čo od nich vyžadoval čas, národ a svet

Kráľovstvom im mala byť kuchyňa a bohatstvom deti

Ladislav MORAVÍK – Foto: zdroj internet

Aj keď v prvej Slovenskej republike rokov 1939 – 1945 bola oficiálne odmietnutá téza o menejcennosti ženy, oficiálne sa zdôrazňovalo, že pri rovnosti osobnej hodnoty predurčujú fyziologické a psychologické rozdiely ženu na iný typ úloh ako muža, pričom primárnou sférou mala byť rodina. Z toho dôvodu sa „slovenská vláda zaoberala novou úpravou štúdia žien na vysokých školách. Komisia pod vedením vyslanca a splnomocneného ministra Fraňa Tisa a vedúcej Ženského odboru HSĽS Boženy Tukovej skonštatovala, že je prebytok vysokoškolsky vzdelaných žien a niektoré odbory mali venovať tomu, čo od nich ktorej sa má od 1. 9. 1941 upraviť štúdium žien“. (Slovák, 28. 6. 1941)

V návrhu MŠaNO z roku 1940 sa píše o cieľoch dievčenskej strednej školy: „Dať budúcej žene vyššie všeobecné vzdelanie, aby vychovala z dievčat vzdelané, v smýšľaní a v citoch ušľachtilé ženy, z ktorých sa môžu stať rozumné panie domácnosti, národne uvedomelé a obetavé matky a dobré vychovávateľky detí.“

■ VYŠŠÍ ZÁUJEM

Nové opatrenia, ktoré sa nakoniec neuskutočnili, mali za cieľ reguláciu počtu študentiek na vysokých školách. Na právnickú fakultu a na prírodovedeckú fakultu sa malo prijať pätnásť, na filozofickú fakultu tridsať a na lekárstvo šesťdesiat žien.

ZABUDNUTÁ HISTÓRIA

V rokoch prvej Slovenskej republiky sa ženy mohli angažovať v dvoch organizáciách, ktoré boli im určené. Prvou bola Katolícka jednota žien so sídlom v Trnave a druhou, omnoho preferovanejšou, bol Ženský odbor HSĽS. Jednota mala aj svoj tlačový orgán, ktorým bol týždenník Nová žena. Zodpovednou za vydávanie a redigovanie tohto časopisu bola po celý čas vydávania Mária Kaššovicová. Nad redakciou mal patronát „duchovný správca“, ktorý bol uvedený aj v tiráži časopisu – pápežský prelát Mons. Eugen Filkorn. Katolícka jednota žien združovala okolo osemdesiattisíc členiek. Ženský odbor HSĽS mal členiek oveľa menej. Na jeho čele stála manželka predsedu vlády Božena Tuková.

Režim apeloval na ženy, aby sa vo vyššom záujme štátu vzdávali svojho povolania. Prvoradou úlohou ženy mala byť starostlivosť o rodinu a deti. Formovanie malých národovcov, vlastencov a vzorných občanov, ktorí sa „neodvracajú od Boha, od matky, od domu, od mravnosti“ a na to, že ich vo veku dvanásť až šestnásť rokov „bezpečne prevedie cez nebezpečné úskalia pohlavného dospievania, s ktorým je spojené plno škodlivých výstredností“ . (Domasta, 1940, č. 3, s. 3 – 4) Do verejného povedomia sa dostával obraz aktívnych žien v Nemecku, ktoré „nahradili mužov v továrňach, úradoch, nemocniciach, v službách bezpečnosti a všade. Kde ich pomoc a obetavosť

Oficiálna politika režimu odmietala menejcennosť ženy v spoločnosti. No v politike sa takmer nepresadili. Ich doménou bola kultúra, zdravotníctvo a detská starostlivosť.

verejné blaho požaduje“. (Motešická-Kovalíková, 1940, č. 40, s. 2)

■ ODPORÚČANÉ ČINNOSTI

Sféra pôsobnosti slovenských žien sa zamerala najmä na štyri hlavné okruhy:

pomocné služby pri ošetrovaní ranených; vedenie denných detských útulkov, najmä pre deti, ktorých matky nastúpili do práce pre chýbajúci zárobok muža; starostlivosť o prechodne osirotené, opustené alebo evakuované deti a matky s deťmi (či už priamou starostlivosťou, alebo ohlasovaním bezprizorných detí príslušným úradom), stravovanie a zbierky; pletenie a šitie nemocničnej a vojenskej bielizne.

Veľký vplyv na charitatívnu činnosť mali štátom vykonávané centrálne riadené spoločenské organizácie. Ich aktivity boli jednotlivým združeniam direktívne prideľované alebo aspoň schvaľované „hore“, čo protirečilo prvorepublikovým spôsobom dobrovoľníckej práce. V súlade s touto skutočnosťou aktivity s vyšším potenciálom budovať si charitatívny imidž k verejnosti preberali na seba skôr organizácie s otvorene politickým charakterom. „Vojenskú starostlivosť“ mala trebárs koordinovať HG, „Zimnú pomoc“ Ženský odbor HSĽS. V iných aktivitách sa angažoval SČK.

Organizovanosť bola všade masívne propagovaná a zdôrazňovaná: „Slovenská žena sa zorganizovala v jednom mohutnom šíku v svojej vrcholnej organizácii – v Ženskom odbore Hlinkovej slovenskej ľudovej strany, a tu v svornosti všetky ženy bez rozdielu náboženského vyznania venujú sa tomu, čo od nich vyžaduje čas, národ a svet. Učia jedna druhú byť predovšetkým dobrými Slovenkami, matkami a ženami, usmerňujú starostlivosť o ženy zo sociálnej stránky, zriaďujú svojpomocné akcie, útulne pre dorastajúcu mládež, jasle pre deti, vývarovne a usporadujú kultúrne podniky. Ženu už príroda určila predovšetkým pre rodinu, ktorá má byť jej kráľovstvom, kde má uplatniť svoje schopnosti: rozdávať bohatstvo svojho srdca a umu. Slovenská žena svoju starostlivosť začína u dieťaťa, jej začiatok je teda správny. Zdravé dieťa – zdravý národ. Len s radosťou môžeme konštatovať, že prvá dáma nášho štátu pí Božena Tuková a predsedníčka Ženského odboru HSĽS prejavuje tak vrelé porozumenie pre mamičky. Jej najväčšou túžbou je, aby nebolo ani jednej slovenskej ženy, slovenskej matky a slovenského dieťaťa trpiaceho núdzou.“ (Nové Slovensko, 1941, č. 9, s. 20)

Ďalšou oblasťou, v ktorej sa mohli ženy angažovať, a tieto aktivity režim vyzdvihoval, bola oblasť kultúry. „Slovenská žena sa má účinne zúčastniť verejného kultúrneho života. Slovenská žena nemá chýbať, ak jej to čas dovolí, na nijakých kultúrnych podnikoch,“ vyzýva ženy Gardista zo 4. 4. 1943.

■ PRIESTOR NA REALIZÁCIU

Na poli kultúry našlo svoje miesto a možnosť sebarealizácie množstvo žien ktoré, ako výstižne a vtipne charakterizovala historička Katarína Hradská, nechceli skončiť len v kuchyni a pri vareške. Do čela ženských organizácií sa dostali stredoškolsky a vysokoškolsky vzdelané ženy, z ktorých viaceré zavŕšili svoje vysokoškolské vzdelanie v zahraničí. Medzi najaktívnejšie patrili Dr. Margita Václavíková-Matulayová, Marta Miklošková či Elena Gessayová-Brestenská, ktorá ako „americká Slovenka“ bola absolventkou právnickej fakulty v Clevelande. Vo svojich aktivitách a publikačnej činnosti brojili proti dobovému patriarchálnemu modelu a pre ich systematickú podporu vyššieho vzdelávania žien sa nezriedka dostávali do rozporov s oficiálnymi politickými elitami.

Svoje rady rozšírila aj Matica slovenská. Ku koncu roka 1943 mala už viac ako šesťdesiatpäťtisíc členov, z ktorých značné percento tvorili ženy. Tie sa združovali vo svojej ženskej organizácii Matice slovenskej – Živene. Počas celého obdobia prvej Slovenskej republiky bola jej predsedníčkou Valéria Cígerová-Hronská, manželka správcu Matice Jozefa Cígera-Hronského.

Aj keď úloha ženy v prvej Slovenskej republike bola prioritne venovať sa rodine, rozvíjal sa výrazne ženský slovenský šport

GLOSA

Spisovatelia nepatria medzi často frekventované témy v našich médiách, o bulvárnych ani nevraviac. O to viac ma zaskočila správa o tom, ako istej našej mediálnej celebrite ukrivdili bratislavskí pamiatkari, keď jej skomplikovali podnikateľský zámer. Pôvodne by som túto správu preskočil, ako to v prípade podobných silikónových osobností robím, keby som si nevšimol adresu, kde sa celý príbeh odohral. Išlo o Laurinskú ulicu 2 v centre Bratislavy, teda miesto, kde dosiaľ stojí Dom spisovateľov.

Ružové memento

Ostatne, o podozrivom a zrejme aj nezákonnom predaji polovičného podielu tejto lukratívnej nehnuteľnosti sme v SNN písali niekoľkokrát. Keďže som strávil dvadsať rokov svojho profesijného života práve v tomto objekte, je mi táto téma blízka. Ešte v deväťdesiatych rokoch bolo zdanlivo všetko jasné. V budove Domu spisovateľov sídlili redakcie kultúrnych a umeleckých časopisov, na prízemí bolo známe kníhkupectvo vydavateľstva Slovenský spisovateľ a v podzemí sa schádzali tvoriví ľudia v legendárnom Klube spisovateľov. Pomerne kompaktnú oázu kultúry v najužšom centre nášho hlavného mesta narušal azda iba butik s typicky predraženým módnym tovarom na prízemí, ale aj tam prenajímatelia dokázali skĺbiť biznis s pamiatkovo chránenými gotickými sedíliami zo 14. storočia, ktoré boli pomerne citlivo zakomponované do komerčného interiéru. Čas bežal, až došlo k spomínanej kauze odpredaja polovice budovy čudnej komerčnej spoločnosti, ktorá ihneď začala zavádzať nové poriadky. Cieľ bol jediný. Získať celú budovu aj s pozemkom a patrične ju podnikateľsky využiť. Najprv zmizlo kníhkupectvo z prízemia a nahradilo ho pseudobalkánske rýchle občerstvenie. Z Klubu spisovateľov sa na istý čas stal striptízový bar, kým komerčný spolumajiteľ po protestoch verejnosti radšej celý priestor nezavrel a je nevyužitý. Napokon došlo aj na spomínaný butik s gotickými prvkami v interiéri. Spolumajiteľ sa rozhodol priestory patrične komerčne využiť, a tak ich napriek výhradám Spolku slovenských spisovateľov prenajal spomínanej silikónovej celebrite. Vznikla tam kaviareň Ružová záhrada, no keďže sme na Slovensku tak pod názvom Pink garden. Aj keď je našinec pomerne zvyknutý na architektonické a dizajnové zverstvá moderných developerov, tak gýčovitý, ružovým priečelím a interiérom doďaleka kričiaci objekt ho jednoducho musí plesknúť cez oči. Samozrejme, prenajímateľke ani na um neprišlo, že objekt, ktorý jej prenajali po peniazoch hladní likvidátori kultúry, je národná kultúrna pamiatka. Preto po príkaze pamiatkarov odstrániť najväčšie porušenia predpisov, začala Pink lady na sociálnych sieťach vyplakávať, ako sa hádžu polená pod nohy „poctivým podnikateľom“. Kde máme vyplakávať my, ktorí sme svedkami barbarského nivočenia kultúry v našom hlavnom meste, nie je dosiaľ známe.

Maroš M. BANČEJ

FEJTÓN

Všetko kúpite v našej krčme

Marián ŠIMKULIČ

Peter sa mobilom prihlásil neočakávane. Zajtra ide do okresného mesta k doktorovi, takže sa s manželkou zastavia na kávičku. Dôchodca Jusko premýšľal, či túto novinu od priateľa má vešať manželke na nos. Lebo tá by hneď vypekala, chystala štrúdľu alebo aspoň piškótové cesto s jablkami. Nehovoriac o vysávaní celého domu. Aj jemu by sa ušlo povinností... Jusko sa preto rozhodol nechať si tajomstvo návštevy pre seba s tým, že ak príde, na vyčítavé pohľady manželky zareaguje pokrčením pliec. Presne tak sa aj ďalšieho dňa stalo. Návšteva zazvonila okolo tretej popoludní. Ženy sa zvítali, akoby sa sto rokov nevideli. Všetci sa usadili v jedálni ku kávičke. Prišlo aj na aperitív – dúšok domácej slivovice, ktorá bola pripravená na podobné príležitosti, ale iba jeden štamprlík, lebo doktori hosťom nasadili lieky. Reč sa zvrtla aj na choroby, ale kto ich už nemá, keď mu ťahá na sedemdesiatku, nie? Hostia od rána absolvovali tortúru vyšetrení, ktorá sa skončila tesne pred obedom, aby potom odišli nakupovať. Podľa tašiek, ktoré nechali v chodbe, bol to poriadny nákup. Petrova manželka Veronika sa rozhovorila o tom, ako musia v okresnom meste kupovať potraviny do zásoby, lebo v ich malej dedinke, kde žijú zväčša dôchodcovia, už nie je obchod. Skúšali ho zriadiť miestni, ale komu by sa to už oplatilo? A tak sa hľadal, a aj našiel kompromis. Chlieb, rožky, mlieko i maslo priváža každý pracovný deň krčmár. Podľa toho, kto si čo objedná. Krčmár potom reže štvrtky chleba i masla, lebo dôchodcovia už toho veľa nepotrebujú. K opisu sa pripojil aj Peter: „Ešte šťastie, že mlieko nechcete po dve deci, hovorí starkým krčmár, keď im ukladá plastové fľaše do tašiek.“ Občas sa však nad starkými uľútostí a dovezie z tridsať kilometrov vzdialeného okresného mesta aj zemiaky, paradajky či cibuľu. A niekedy tiež kávu, čaj, soľ či cukor. Ako sa sám rád vystatuje, v jeho krčme kúpite všetko. A kto chce ešte viac, musí naštartovať auto. Hoci takých, čo majú auto, nie je v ich obci veľa. Tí, čo ho nemajú, musia sa odviezť autobusom. Prvý chodí včas ráno a obíde všetky dediny okolo, posledný neskoro popoludní. „Obyčajne spájame návštevu mesta s návštevou lekára,“ rozhovorila sa Veronika: „Prídeme skoro ráno, odsedíme si dopoludnie v čakárni, aby po vyšetrení a kúpe liekov a potravín sme znovu nasadli do autobusu. Je to zabitý deň, ale kam sa máme ponáhľať, nie?“ Pridal sa aj Peter: „ Len krčmár hundre, že mu znižujeme aj tak mizerné tržby. Lebo dôchodcovia, keď sa vrátia z mesta, hovoria o tom, že kúpili rožky v supermarkete za pár centov a uňho musia platiť aj trikrát viac. Vtedy sa krčmár najeduje a hrozí, že sa na to vykašle. Čo si myslíte, že do dodávky tankujem vzduch?!, hovorí. Nakoniec sa upokojí. A pritom neprerobí. Lebo to, čo mu ráno zvýši, ponúkne večer ako chlieb s masťou a cibuľou pivárom i tým, čo si dajú rum, vodku alebo borovičku. Iné ani nepredáva. Komu by aj, nie?“ Ako to už pri podobných návštevách býva, domáci sa veľmi nezmohli na slovo. Ba keď sa už nadýchli, Veronika sa pozrela na hodinky, aby z nich vyčítala, že čoskoro im ide autobus. A hoci sa Jusko ponúkol, že ich odvezie na autobusovú zastávku, bolo sa už načim rýchlo poberať. I tak v tom zimnom čase prídu domov až za tmy. Keď im domáci pomáhali s nakladaním ťažkých nákupov do kufra auta, v duchu si pochvaľovali, že sami majú do obchodov blízko, že sa nemusia terigať s takými ťažkými taškami kamsi na koniec sveta. Juskovi i jeho manželke len prišlo ľúto, že sa s Petrom a Veronikou nestihli porozprávať o iných rodinných veciach. Možno nabudúce...

V krvi a ťažkých bolestiach sa pred sto rokmi rodilo slovenské hlavné mesto

Uhorský kôň kapal dlho – a kopal zúrivo

Ján ČOMAJ – Foto: archív SNN

Až do polovice januára 1919 sa vedenie nového štátu nevedelo rozhodnúť, ktoré mesto sa stane hlavným mestom Slovenska. Za Bratislavu hovorili jej vybavenosť, kultúrne zázemie, to, že bola vyše dvoch storočí hlavným mestom Uhorska, existencia vysokých škôl a nakoniec aj počet a vybavenosť kasární. Proti Bratislave hovorilo zloženie obyvateľstva, v ktorom Slováci tvorili asi len pätinu, a excentrická poloha voči ostatnému územiu Slovenska. Po Skalici sa – v oných dňoch – stala sídlom centrálnej správy Slovenska Žilina. Uvažovalo sa o Martine, sídle Matice slovenskej, ktorá pred sto rokmi obnovila svoju činnosť, generál Piccione presadzoval Banskú Bystricu, uvažovalo sa o Nitre, najmä s odkazom na dejiny Veľkomoravskej ríše, o Zvolene ako prirodzenej križovatke ciest a železničných tratí – všade bol však veľký nedostatok kancelárskych priestorov pre centrálne úrady a biedne málo bytov. Tak vláda v Prahe nakoniec 18. januára 1919 vyhlásila za hlavné mesto Slovenska Bratislavu s tým, že „vláda“, teda Šrobárovo Ministerstvo s plnou mocou pre správu Slovenska, príde sem slávnostne 4. februára 1919.

Dovtedy musel nový župan Samuel Zoch zaviesť v meste poriadok a garantovať bezpečnosť štátnej reprezentácie. Na to, že bol farár, konal prekvapivo rázne, pričom mu pomáhal veliteľ posádky legionárov taliansky dôstojník Barreca.

■ PODĽA PRÁVA

Už koncom roka 1918 pražská vláda na celom území republiky, platilo to teda aj pre Bratislavu, rozpustila mestské a obecné rady, zrušila šľachtické tituly a stavovské výsady, zaviedla podporu v nezamestnanosti, zákonom sa upravili práva nájomníkov, 19. decembra 1918 sa na celom území nastolil osemhodinový pracovný čas so šiestimi pracovnými dňami v týždni.

Zoch dôsledne kontroloval plnenie týchto ustanovení. V polovici januára verejne vyhlásil, že všetci zamestnanci župného úradu a mestskej správy zostávajú na svojich miestach, ak sú ochotní slúžiť novému štátu, alebo môžu pokojne odísť, ak majú proti nemu výhrady. Primátora Teodora Kumlika, ktorý opustil svoj úrad, verejne pozval späť do svojho kresla, ten však návrh ignoroval. Muži slovenskej a českej národnosti vo veku dvadsať až tridsaťšesť rokov sa mali hlásiť do zbrane. Veliteľ mesta Barreca oznámil plagátmi v slovenčine, maďarčine a nemčine, že kto naruší verejný poriadok alebo sa pokúsi hanobiť republiku aj jej armádu, toho postavia pred vojenský súd. Váhu všetkých opatrení zvýšila skutočnosť, že 18. januára sa vo Versaillskom paláci pri Paríži začala mierová konferencia – a bez porazeného Maďarska. To bratislavským Maďarom nepridalo na sebavedomí.

■ REALISTICKÍ NEMCI

Kým prešporskí Maďari očividne ignorovali korektné kroky župana Zocha, spoliehajúc sa na solídne vyzbrojené maďarské vojsko na petržalskej strane (dovedna bolo v Petržalke a v blízkosti asi desaťtisíc maďarských vojakov, kým talianski legionári

Jednotka slovenských vojakov a námorníkov pri obrane Bratislavy

sa museli rozložiť po celom území Slovenska), Nemci boli oveľa súdnejší. Pressburger Zeitung 19. januára 1919 priniesol úvahu o budúcnosti Bratislavy a bratislavských Nemcov: Bratislavu a Slovensko Pešť a Maďari hriešne podceňovali, Slovensko dnes čaká nevídaný hospodársky, vzdelanostný a kultúrny rozmach a každý múdry Nemec by mal byť pri tom, pre svoj vlastný prospech a pre budúcnosť Slovenska, ktoré je už niekoľko storočí aj vlasťou karpatských Nemcov. Slovensko bude dôležitým štátom na Dunaji a Bratislava významným prístavom. Nemci k tomu prispejú svojou prácou a aj pre svoj vlastný osoh.

■ PRÍPRAVY NA VPÁD

Jozef Hanák v knihe Obsadenie Bratislavy priniesol z maďarských archívov a dobovej tlače dôkazy, že začiatkom roka 1919 maďarská vláda seriózne uvažovala (pár týždňov po porážke v prvej svetovej vojne, v čase mierovej konferencie vo Versailles!) o generálnom útoku na Slovensko.

„Keď Maďari konštatovali, že všetky ich snahy politicky udržať Felvidék a Pozsony sú márne, rozhodli sa zasiahnuť vojensky. Gróf Károly, ktorý sa medzitým stal prezidentom, a ministerský predseda Berinkey ešte urobili pokus vyhlásiť Slovenskú krajinu za autonómnu oblasť Uhorska, no na toto vnadilo už Slováci nereagovali. A keďže gažoval aj hercov Národného divadla v Prahe, aby hosťovali v Bratislave práve v deň, keď sem slávnostne príde vláda. A 4. februára 1919 o desiatej dopoludnia na bratislavskej stanici ľudové zhromaždenie a vojenská hudba vítali ministra pre Slovensko Vavra Šrobára a jeho početnú suitu. Na druhý deň toho boli plné noviny. A Pressburger Zeitung navyše priniesol interview s česko-slovenským veľvyslancom v Budapešti Dr. Milanom Hodžom, že podľa rokovaní vo Versailles je slovenská časť bývalého Uhorska vrátane Bratislavy a jej predmostia s definitívnou platnosťou súčasťou Republiky česko-slovenskej!

■ KRÍZA ŽELEZNÍC

Najhoršie na tom boli železnice. Maďarskí železničiari sa nielen rozutekali, ale zničili, čo sa dalo. Vlaky premávali bez cestovného poriadku a ľudia jazdili bez lístkov, prepravovaný tovar sa rozkrádal. Armáda pomôcť nemohla, lebo mnohí legionári slúžili už piaty rok a nedostali sa domov a ešte časť bratislavskej posádky odvelili do Tešínska, ktoré obsadili Poliaci. Zlá bola situácia aj na poštách. Županovi Zochovi nebolo čo závidieť. Pred príchodom vládny požiadal o pomoc českých Sokolov. Tí mali v nedeľu 2. februára v Prahe zjazd. Poslal im štyri telegramy na rozličné adresy, lebo nevedel, kde rokujú. Na jeho výzvu nastúpilo do zbrane 2480 mužov v slávnostných uniformách a osobitnými vlakmi prišli do Bratislavy včas. Ich pochod od hlavnej stanice dolu k Dunaju spolu s armádou a legionármi bol demonštráciou sily novej republiky.

■ NEÚSTUPČIVÍ MAĎARI

Keď sa v polovici februára 1919 ako-tak začala situácia konsolidovať, bratislavskí Maďari vyvolali masaker v centre Bratislavy pred Starou tržnicou. Využili na to zhromaždenie, o ktoré požiadala maďarská sociálnodemokratická strana. Dramaticky to opisuje už citovaný J. Hanák.

„Zhromaždenie zvolali na 12. februára 1919. Maďarské lietadlo opakovanie nalietalo a zhadzovalo letáky vyzývajúce na odpor proti česko-slovenskej armáde a štátnej moci. Prevládala šovinistická nálada. Účastníci zhromaždenia mali so sebou palice, kovové tyče a podobne. Keď bolo priestranstvo plné, búrka rástla. Z niektorého domu vhodili do davu maďarskú zástavu. Ozvalo sa mohutné: Éljen a Magyarország! Ktosi vyliezol na kandeláber, chcel tam zástavu vyvesiť, ale spadol. Dav sa vrhol na skupinky prizerajúcich legionárov a námorníkov, ktorí strážili poriadok. Začal ich biť palicami a všetkým možným. Prepadol aj okoloidúcich spojárov, ktorí so zhromaždením nemali nič spoločné. Jeden z vojakov na výstrahu vystrelil. Odpoveďou bola streľba z okolitých domov na vojakov. Jednému vojakovi sa podarilo utiecť a z námorníckych kasární zavolať na veliteľstvo. Zatiaľ boli v dave ostatní vojaci dobití, dvaja dobodaní nožmi. Bolo zrejmé. Že Maďari sa pokúsili o pripravovaný prevrat. Maďarské vojsko v Petržalke čakalo na dohovorené znamenie. Na moste už medzitým došlo k roztržke medzi strážami, keď sa maďarský veliteľ po prvých výstreloch dožadoval vstupu jeho jednotky do mesta, aby urobil poriadok. Veliteľ česko-slovenskej stráže to rázne odmietol. Po 15.00 hodine sa na námestí objavilo auto s plk. Barrecom, ktorý bol zhodou okolností posledný deň vo funkcii vojenského veliteľa. Dav ho prijal výkrikmi: Éljen Barreca! Éljen Itália! Keď však chcel dav utíšiť, začali doňho hádzať kusy ľadu a poranili ho na hlave. Vtedy sa prihnali naši legionári ovešaní granátmi a auto po zuby ozbrojených vojakov námorného práporu s guľometmi. Z okolitých domov sa na nich spustila paľba. Ozvali sa guľomety. K paľbe sa pripojili aj vojaci, strážiaci neďaleko hlavnú poštu. Nastal zmätok. Ľudia sa rozutekali... Na námestí zostali len vytrhané dlažobné kocky, palice demonštrantov, štyria mŕtvi a štyria ťažko ranení, ktorí o tri dni umreli...“

Ranených bolo štyridsaťtri ľudí, koľko ďalších ranených sa rozutekalo, nevedno. Neskôr sa zistilo, že išlo o koordinovaný pokus o prevrat. Na Kopčianskej ulici v Petržalke už bola pripravená maďarská jazda, ktorá mala zlikvidovať našu stráž na moste, vniknúť do ulíc a prebrať moc. Cez našu stráž sa však nedostala.

Minister pre Slovensko V. Šrobár musel o šestnástej hodine vyhlásiť stanné právo: za každé vážne porušenie – vraždu, podpaľačstvo, násilie – smrť. Pohostinstvá sa zatvárali o devätnástej hodine. Zákaz nočných vychádzok. Obchodníci, ktorí nebudú riadne otvárať svoje obchody, stratia prevádzkové oprávnenie...

Najťažšie chvíle však ešte len mali prísť. O tom však azda inokedy.

Udalosti v metropole federácie ČSR od októbra 1918 do januára 1919

Bez zbraní sa ani v mieri nerodil náš štát

Ján ČOMAJ – Foto: internet

Pri nedávnom pripomenutí stého výročia zrodu Republiky Česko-Slovenskej, čo bol oficiálny názov štátu (takto sa transkriboval aj vo francúzštine, vtedajšom jazyku diplomatov: Republique Tchéco-Slovaque), sa akosi obišli udalosti odohrávajúce sa v Prahe. A predsa ony určovali charakter štátu. Pripomeňme, že federatívne usporiadanie garantoval už nastávajúci prezident profesor T. G. Masaryk podpisom na Clevelandskej dohode, spoločnom vyhlásení Slovákov a Čechov v Amerike.

Vznik republiky urýchlil útok talianskej armády na rieke Piave. Vyčerpaná rakúsko-uhorská obrana, katastrofálne zásobovaná, s demoralizovaným vojskom sa 27. októbra 1918 nadránom úplne zosypala. Správa podnietila členov českého Národného výboru (Rašín, Švehla, Stříbrný, Soukup, Scheiner), aby už na druhý deň prevzali v Prahe moc. Presvedčili veliteľa pražskej posádky generála Kestřánka pridať sa na ich stranu. Pochopil, že nemá inú možnosť. V Prahe však bolo aj nemecké a uhorské vojsko a v uhorskom prevažne Maďari (Slováci mreli na talianskom fronte, v Srbsku a Rusku). Navyše tu slúžilo sedemsto maďarských a nemeckých žandárov. Mali však českého veliteľa gen. Řezáča. Ten pochopil, že vojnou oslabená monarchia neprežije – a kapituloval. Cisársky miestodržiteľ gróf Coudenhove bol práve vo Viedni – a kým vojsko bez najvyššieho veliteľa na území Česka váhalo, ulice zaplnil dav.

■ ZAJATCI PRAHY

Mestským hajtmanom (primátorom) bol profesor Karlovej univerzity Rošický, otec neskoršieho legendárneho českého atléta. Ten na túto chvíľu čakal už niekoľko mesiacov. Dobrovoľníkom z radov českých, slovenských, srbských, chorvátskych, ruských a poľských vysokoškolákov, študujúcich v Prahe, a členom národnej telovýchovnej organizácie Sokol prikázal vydať zbrane zo skladov domobrany. Do ulíc vošli šíky študentov strážiť nadšené davy, čo strhávali cisárske tabule z úradov a verejných budov, pálili zástavy monarchie a ozbrojení členovia Sokola odrezali cisárske vojská, ktoré medzitým obsadili Karlov most, Václavské a Staromestské námestie od okolia.

Centrum Prahy s jazdeckou sochou sv. Václava

V tejto atmosfére mohli členovia Národného výboru ešte v ten deň – 28. októbra – vyhlásiť vznik slobodného štátu Čechov a Slovákov a prijať Zákon o vzniku republiky, ktorý zhodou okolností večer predtým doma skoncipoval profesor ekonómie na Karlovej univerzite Alois Rašín, predstaviteľ českého odboja, prvý česko-slovenský minister financií (umrel na následky atentátu v januári 1923).

■ ŠROBÁR BOL PRI TOM

Ďalšou zhodou okolností práve v to ráno 28. októbra sa vrátil do Prahy z väzenia v maďarskom Cegléde päťdesiatjedenročný slovenský lekár a politik Vavro Šrobár, angažovaný v prípravách vzniku nového štátu Slovákov a Čechov. Ešte v ten deň sa spojil s členmi Národného výboru. Práve schvaľovali vyhlásenie o vzniku republiky a zostavovali jej prvú vládu. Neprítomnému generálovi Dr. M. R. Štefánikovi, pôsobiacemu ešte v zahraničí, dali post ministra vojny a Šrobárovi funkciu ministra zdravotníctva. O čosi neskôr dostal funkciu ministra pre správu Slovenska. Šrobár však neobhajoval federáciu. Veril v skúsenosti českej administratívy, ktorá sa prejavovala už v čase monarchie – veľa viedenských úradov viedli Česi alebo aspoň v nich pracovali na zodpovedných miestach. Dôveroval českej náklonnosti k Slovákom. Netušil, že okrem nadšených rojkov, obetavých učiteľov, zapálených osvetárov sa na Slovensko dovalí aj veľa karieristov a panovačných ľudí – úradníkov, žandárov a dobrodruhov. O dva dni, ako vieme, Slováci v Martine sa manifestačne prihlásili k spoločnému štátu nevediac, že už dva dni jestvuje.

■ ODPOR NEMCOV

V januári 1919 sa zdvihla vlna nemeckého odporu od Znojma po Karlove Vary a od Liberca po Opavu. Sudetskí Nemci sa odvolávali na vyhlásenie prezidenta Woodrowa Wilsona o práve národov na sebaurčenie. Odmietli sa podriadiť orgánom Česko-Slovenska. Dokonca si vytvorili vlastnú civilnú i vojenskú správu pre krajinu, ktorú nazvali Deutschlandboehmen s hlavným mestom Liberec. Okolo Česka a Moravy si vymedzili súvislé územie s rozlohou dvadsaťšesťtisíc štvorcových kilometrov, teda asi ako polovica Slovenska, pričom sídla územných správ mali byť aj v Znojme, Českých Budějoviciach a Opave.

Trvalo rok, kým sa situácia upokojila. Aj to len zdanlivo. Lebo v príhodnom čase, po nástupe nacistov k moci a po pripojení Rakúska k Veľkonemeckej ríši, požiadavky sudetských Nemcov znova a ešte silnejšie explodovali.To už však je iná téma.

Naša prominentná divadelná scéna sa borí s finančnou kalamitou

Statky zmätky v Slovenskom národnom divadle

Maroš M. BANČEJ – Foto: autor

O našej prvej divadelnej scéne SND prinášame na stránkach našich novín pravidelné informácie. Týkajú sa najmä zaujímavých premiér či už činohry, alebo opery a tak slovíčko „štrajk“, ktoré rozvírilo pokoj divadelných prázdnin minulé leto, bolo skôr výnimkou. Za protestom technických zložiek, ktoré sa štrajkom vyhrážali v júli minulého roka, je však aj čosi viac ako nevyplatené výkonnostné odmeny.

Keď by sme brali dôležitosť, a teda zástoj kultúrnych inštitúcií podľa výšky štátnej dotácie, tak SND s ročným príspevkom osemnásť a pol milióna eur a v rámci kapitálových výdavkov v sume ďalších päťstotisíc eur je zďaleka najväčším „kultúrnym spotrebiteľom“ dotácií. Lenže aj napriek tejto ministerskej „žičlivosti“ sa zas a znova stretávame s tým, že peniaze chýbajú a výhrady k hospodáreniu toho či onoho vedenia našej prvej divadelnej scény sa s chronickou pravidelnosťou opakujú.

■ STÁLE MÁLO

Začiatkom leta minulého roka sa však problémy vyostrili natoľko, až zaznelo pre SND zatiaľ nepoužívané slovo štrajk. „Neviem, či štrajk je správne riešenie,“ povedal koncom júla Patrik Pačes, predseda Únie umelecko-technických zložiek SND. Nevyplatené výkonnostné odmeny technickému personálu ohrozili začiatok novej sezóny, a tak ministerka kultúry Ľubica Laššáková zakročila. Prvého augusta odvolala generálneho riaditeľa SND Mariána Chudovského a na jeho miesto dočasne vymenovala Vladimíra Antalu, ktorý predtým pôsobil ako šéf ekonomického a technicko-prevádzkového úseku. Lenže finančné problémy sa dali tušiť už skôr. Koncom apríla minulého roka totiž zverejnila Správa o činnosti a hospodárení SND za rok 2017 údaje o zápornom hospodárskom výsledku v sume takmer sedemstotisíc eur, pričom na stratách sa podpísala najmä Opera SND. Na základe toho poverilo ministerstvo kultúry svoje interné orgány vykonaním auditu a zároveň požiadalo o kontrolu aj ministerstvo financií a Najvyšší kontrolný úrad. „Otázka financií je dlhodobo podceňovaná, a to nielen v divadle, ale v celej kultúre. Treba ju riešiť plošne. Nevyplatené odmeny boli len poslednou kvapkou,“ skonštatoval v auguste šéf hereckých odborov Činohry SND Branislav Bystriansky, podľa ktorého nebolo odvolanie riaditeľa riešením chúlostivej situácie.

Odvolanie Chudovského vyvolalo búrku na kultúrnej scéne, ktorá už predtým cielene spochybňovala kompetentnosť novej ministerky zastávať danú funkciu. Zhruba dve desiatky osobností vrátane umelcov a šéfov divadiel vyzvalo v polovici augusta premiéra Petra Pellegriniho, aby ministerku kultúry odvolal. Ako dôvod uviedli jej údajnú nekompetentnosť, neznalosť problematiky a svojvôľu pri odvolávaní riaditeľa SND.

■ HRÁME ĎALEJ

Hrozba štrajku prehrmela a divadelná sezóna sa začala ako zvyčajne. „Audit potvrdil naše indície, ignorovanie základov finančného riadenia a kontroly, ale aj ľudské chyby, ktoré dostali našu prvú scénu do kritickej finančnej situácie,“ vysvetlila v septembri ministerka kultúry. „V prípade potreby je ministerstvo kultúry aj vláda pripravená sanovať prípadné potreby tak, aby táto naša výkladná ustanovizeň mohla zodpovedne pracovať,“ skonštatoval v tom čase premiér Peter Pellegrini. Už pred zverejnením výsledkov auditu, prezentovaného 24. septembra na kolégiu generálneho riaditeľa, odstúpil z postu šéfa opery Slavomír Jakubek. „Bolo to napätie a nátlak zo strany odborových predákov a z mojej strany i poznanie, že moje videnie ekonomických problémov i cesty k náprave sa výrazne líši od stanovísk, ktoré prezentovali zástupcovia MK SR,“ napísal v otvorenom liste ministerke kultúry. O deň neskôr nastúpil na jeho post dovtedy šéfdirigent opery Rastislav Štúr. Ten sa vyjadril, že bez optimizmu to na takomto poste nejde a že spolu s ministerkou hľadajú cestu, ako z finančnej krízy von. Začiatkom decembra informovalo ministerstvo kultúry, že vyčleňuje prostriedky na dlhodobo zanedbávané zvýšenie platov technických zamestnancov a na odmeny pre umelecké zložky, aby stabilizovalo ekonomické a personálne pomery v SND. Konkurz na post generálneho riaditeľa zatiaľ nevypísalo.

Nekonečná stavebná anabáza nebol jediný problém SND – k miliónom na dostavbu sa pridružujú milióny z rozšafného hospodárenia a veľkorysých honorárov, najmä pre angažovaných zahraničných umelcov a manažérov.

■ ZAČAROVANÝ KRUH

Samozrejme, aj bez auditov sa v kuloároch už dlhšie šepkalo, že SND, menovite najmä Opera a jej vedenie, má zvláštny spôsob hospodárenia s finančnými prostriedkami. Napríklad s predimenzovane štedrými zmluvami s externistami, ktorí často nie sú umelecky až takým prínosom pre kvalitu predstavení a navyše by sa dali nahradiť domácimi tvorcami. A nielen to! Slovenské národné divadlo, ktoré už pre úspory prepustilo desiatky zamestnancov, platí svojim vyvoleným nadštandardné bývanie. V rodinných domoch v bratislavskom Devíne pre nich prenajalo dva apartmánové byty, za ktoré spolu platí tisícšesťsto eur. V jednom býva ukrajinský sólista Baletu SND Sergej Jegorov, v druhom úradník Anton Faraonov, vedúci oddelenia on-line a audiovizuálnej komunikácie. Obom sa divadlo postaralo o luxusnejšie bývanie ako v minulosti mávali riaditelia opery. Nečudo potom, že pravidelne sa opakujúce finančné „suchoty“ sa stali skôr pravidlom ako výnimkou. Sponzori sa do kultúry nehrnú, ich príspevky sú iba kvapky strácajúce sa v mori. Hoci o tzv. sponzorskom zákone sa hovorí už dve desaťročia, zatiaľ si ho dokázal „vybojovať“ len šport. V každom prípade bude zaujímavé, ako dopadne plánovaný konkurz na generálneho riaditeľa SND. Ostáva dúfať, že spolu s finančnou disciplínou sa nové vedenie našej prvej divadelnej scény bude zaoberať aj repertoárovou politikou, ktorá je voči klasickým, ale aj novým slovenským dramatikom viac ako macošská.

Igor Daniš: Nereálne očakávania, Vydavateľstvo SSS, Bratislava 2018

Sú hranice ekonomického rozvoja bezbrehé?

KNIHA TÝŽDŇA

Kam máme v konečnom dôsledku expandovať? Kladie si otázku autor knižky Nereálne očakávania v súvislosti so začarovanou formulkou trojpercentného rastu HDP. Autor sa zamýšľa nad cieľmi, aké by mala spoločnosť dosahovať technologickými pokrokmi, a konštatuje, že, žiaľ, nevieme, kam smerujeme.

V minulosti bol cieľ jednoduchý – pokryť základné životné potreby. V súčasnosti už ide o zvyšovanie komfortu a pohodlia. A Daniš nabáda, že alternatívou predsa je, aby zmyslom technologického pokroku bolo zachovanie života na zemi. Kvalitnou argumentáciou sa usiluje poukázať na nezmyselnosť ustavičného rastu životnej úrovne a prebudiť záujem verejnosti o udržateľný ekonomický rozvoj. Ďalšie kapitoly nazval Pasca, a to od štátneho a verejného sektora, transformácie Slovenska, zamestnanosti a pod. až po Pascu migrácie a vzdelanosti. Široký záber je niekedy na ujmu dôslednosti a problematika zostáva v štádiu pomenovania problémov bez hlbšieho pohľadu na vec. Týka sa to aj tretej kapitoly, ktorá skôr vzbudzuje otázniky než uznanie autorovej práce, ktorá ako celok je pozoruhodná.

Igor Daniš predsa v niečom nedosiahol na tému. Ako ekonóm, zdá sa, presne pomenoval problémy Slovenska. Ale ako ekonóm sa potáca v politických otázkach. Tvrdí napríklad, že „krátko po nastolení reálneho socializmu v 50. rokoch proti nemu povstali Česi, Nemci, Maďari a Poliaci. Slováci nie“. Lenže v tom sa autor hlboko mýli. Slováci svoj vzťah ku komunistickému režimu, pretláčanému práve z Česka, vyjadrili už vo voľbách v roku 1946 a boli za to kruto prenasledovaní. Dokonca aj zvolení poslanci. A ďalšia veta: „Aj k Nežnej revolúcii sme boli dotlačení susedmi,“ je holý nezmysel. Nielenže v Bratislave boli demonštrácie už 16. novembra, ale protestné zhromaždenie proti režimu sa uskutočnilo 25. marca 1988 a vošlo do dejín ako Sviečková manifestácia. Je to veľká škoda, lebo touto kapitolou veľmi znížil dôveryhodnosť svojho, inak vydareného diela.

Eva ZELENAYOVÁ

MEDAILÓN

Keď sa herec, ktorý vládne divadelnému javisku, vie presadiť vo filme a navyše aj v muzikáli, môžeme ho smelo označiť za univerzálnu hereckú osobnosť. Takých nie je na Slovensku príliš veľa. Marián SLOVÁK však medzi takýchto hercov nesporne patrí a množstvom nezabudnuteľných postáv, ktoré stvárnil, sa už dávnejšie zaradil medzi herecké legendy.

Naozaj všestranný herec

Marián Slovák sa narodil 8. januára 1949 v Bratislave v umeleckej rodine, keďže jeho otcom je slávny slovenský dirigent Ladislav Slovák a sestrou herečka Kamila Magálová. Po absolvovaní strednej školy vyštudoval v roku 1972 herectvo na Vysokej škole múzických umení (VŠMU) v Bratislave. V tom istom roku nastúpil do Divadla Andreja Bagara v Nitre, kde pôsobil takmer dvadsať rokov. Patril tam medzi najvýraznejšie osobnosti divadelného súboru. V rokoch 1991 – 1995 bol členom činohry Novej scény v Bratislave a od roka 1996 pôsobí ako herec v slobodnom povolaní. Azda najviac sa tento herec vpísal divákom do pamäti svojimi hlavnými postavami vo viacerých úspešných muzikáloch. Nezabudnuteľný bol napríklad ako mliekar tatko Tovje v muzikáli Fidlikant na streche. Za túto rolu už predtým, v naštudovaní Divadla Andreja Bagara, dostal cenu Dosky 1999 za najlepší mužský herecký výkon. Do jeho muzikálového repertoáru mu však pribudli aj ďalšie tituly – Pokrvní bratia, Evanjelium o Márii, Grék Zorba. Stvárnil i hlavnú postavu Maxa Bialystocka vo veľkolepej výpravnej šou Producenti.

Filmovou prvotinou známeho herca bola psychologická dráma Milosrdný čas (1975). Rolu prijal aj v romantickom filme pod názvom Nebezpečné známosti (1980) a svoju všestrannosť ukázal tiež v televíznom filme Tajomstvo alchymistu Storitza (1991). Marián Slovák v týchto dňoch oslavuje pekné sedemdesiate narodeniny. V mene redakcie SNN mu srdečne blahoželáme!

(mab)

HUMORESKA

Niet nad obetavú osobnú asistentku

Jedným zo slov, s ktorými sa čas celkom pekne pohral, je slovíčko „inteligencia“. Kdeže sú tie časy, keď ste inteligenciu mali alebo nemali, a basta! Dnes sa nestačí ohánať potvrdením z Mensy, že patríte medzi inteligentov zo stopäťdesiatbodovým IQ. Nutne potrebujete inteligentný mobil, televízor, auto, no a najnovšie aj práčku, chladničku, ba celý dom. Všetka tá inteligencia sa zosieťuje vo vašom mobilnom telefóne a vám sa žije jedna radosť. V jedinej sekunde viete, akú teplotu máte momentálne v spálni a kedy je načim meniť olej v aute. Nechýbajú dôležité informácie o svokriných narodeninách a o očkovaní psa proti besnote. Keď sme už pri psíkovi, tak vám chladnička pošle do mobilu informáciu, že sa minuli psie konzervy, a sestrička vášho lekára vám pripomenie preventívnu prehliadku spojenú s dobrovoľným sponzorským príspevkom. Aby ste sa v tom prívale informácií náhodou neutopili, začali špičkoví výrobcovia mobilov a iných elektronických zázrakov vyvíjať umelú inteligenciu a na jej základe virtuálne asistentky. V rámci genderových tančekov sú aj mužskí asistenti, ale ich podstata je rovnaká. Pomáhajú vám zvládnuť záľahu väčšinou zbytočných informácií a úspešne vás naženú do stresu, keď sa naraz dozviete, že meškáte so splátkou hypotéky, bolo by načim meniť olej v aute a manželka očakáva nejaké prekvapenie na dvadsiate výročie svadby.

Dlho som inteligentným mobilom odolával, o asistentke ani nevraviac. Veď keď si našinec prečíta, čo všetko spôsobili asistentky našim najvyšším politickým predstaviteľom, ani sa tej opatrnosti nemožno čudovať. Ale pokrok nezastavíš. Do našej krčmy Drevák zablúdil nedávno čajsi čudný patrón. Z tajomného cudzinca sa vykľul akýsi Vendelín. Tvrdil o sebe, že je počítačový expert, a keďže sme si padli do oka, ponúkol mi na skúšku svoj najnovší výtvor. Mobilného asistenta najnovšej generácie, špičku v oblasti umelej inteligencie s tajomným menom Gejza. Neodolal som a nechal som si ho nainštalovať. Gejza sa cez môj mobil napojil do oceánu informácií a začal mi asistovať. Veru, išlo mu to mimoriadne úspešne. Jabĺčková diéta riaditeľovej sekretárky, obezita svokrinho jazvečíka, dcérine citové problémy s frajerom, ktorý sa nie a nie rozlúčiť s bývaním vo svojej už takmer tridsať rokov detskej izbe, nenápadné snahy poisťovne odľahčiť moju peňaženku, to všetko sú len tie najokatejšie problémy, z ktorých ma Gejza vysekal. Aj sme si na seba zvykli, ba som mu začal aj tykať. Reku: „Počúvaj, Gejza, ty môj umelý inteligentný zázrak, ako to, že ti riešenie problémov tak ide.“ Gejza sa chvíľu ošíval, až mi sympatickým umelým hlasom povedal: „Vieš, priateľu, ja používam najnovší program ‚Serum‘. Vy ľudia ste tomu kedysi hovorili ‚sedliacky rozum‘. Ale to bolo dávno...“

Marek DANKO

ČRTA

Ján BOTTO

Básnik romantizmu

Popri Samovi Chalupkovi, Andrejovi Sládkovičovi a Jankovi Kráľovi patrí Ján BOTTO medzi najkvalitnejších poetov našej literárnej romantiky. Bol najmladším štúrovským básnikom a jediný z nich neštudoval v Bratislave, nezúčastňoval sa na činnosti v Ústave reči a literatúry československej a ani nevieme, či sa niekedy s Ľudovítom Štúrom stretol. Ale stretol sa s myšlienkami bratislavskej mládeže v Levoči pod vedením Jána Francisciho a svojimi dielami sa zaradil medzi najlepších autorov zo Štúrovej básnickej školy.

Romantický básnik, autor balád a povestí inšpirovaných ľudovou poéziou Ján Botto sa narodil 27. januára 1829 vo Vyšnom Skálniku v roľníckej rodine otcovi Jurajovi Bottovi a matke Kataríne. Jeho prvá škola bola evanjelická ľudová škola v Nižnom Skálniku, neskôr odišiel s rodičovským požehnaním študovať na latinskú školu do Ožďan a 9. septembra 1843 sa zapísal na evanjelické lýceum v Levoči. Po štúdiu v Levoči sa Botto rozhodol pre vtedy menej typické zamestnanie inžinier zememerač. Štúdium začal v Pešti v roku 1847, keď sa zapísal na techniku. Po skončení štúdia v roku 1853 ho na „poriadnu zmluvu" prijíma zememeračský podnikateľ František Filo na práce v Turci. Botto sa zabýva v Martine do skončenia prác v roku 1854. Potom nasleduje dlhý čas nezamestnanosti. Ten s prestávkami trvá až do roka 1860, pričom Botto býva najmä v Martine. Neskôr sa sťahuje do Banskej Bystrice, kde stretáva svojho dávneho kamaráta a spolužiaka z Levoče Pavla Dobšinského, ktorý je profesorom na štiavnickom lýceu. Dvaja horliví členovia levočskej Jednoty sa po rokoch srdečnej korešpondencie opäť stretávajú a náš romantický básnik posiela 10. júla 1861 už hotovú Smrť Jánošíkovu Jozefovi Viktorinovi do druhého ročníka almanachu Lipa.

Na konci roka 1868 dostáva Botto od komorového panstva v Banskej Bystrici rozsiahle práce na Horehroní a ku koncu roka 1870 sa usadzuje natrvalo v Banskej Štiavnici. Rok pred smrťou zozbieral básnik všetky svoje diela do Spevov, kde predstavuje „novú", vlastne iba pozmenenú Smrť Jánošíkovu. Dvadsiateho ôsmeho apríla 1881 v Banskej Bystrici vo veku päťdesiatdva rokov Botto náhle zomiera. Keď sa na tvorbu tohto romantika milujúceho ľudové balady, povesti a piesne pozrieme v kontexte súdobej literatúry, asi najviac ho ovplyvnilo štúdium v Levoči, kde sa utváral Bottov neskorší vzťah k poézii a jeho zameranie na básnické skladby. Už spomínaná Smrť Jánošíkova, ale aj balady Margita a Besná či Žltá ľalia sa nezmazateľne zapísali do dejín slovenskej literatúry. Pri spomienke na sto deväťdesiate výročie narodenia Jána Bottu môžeme jeho odkaz skoncentrovať do slávneho verša: „Pravde žil som, krivdu bil som, verne národ svoj ľúbil som..."

Maroš M. BANČEJ

Storočnica slovenského spisovateľa a „zúrivého reportéra" Ladislava MŇAČKA

Búrlivák, ktorý dvíhal vlnu odporu

Ján ČOMAJ – Foto: archív SNN

Dramaticky rýchlo letí čas. A s pribúdajúcimi rokmi sa rýchlosť akoby ešte zväčšovala. Pre moju generáciu je Ladislav MŇAČKO odvážny búrlivák, ktorý sa nebojí dať dokonca facku jednému z najvyšších predstaviteľov komunistickej moci na Slovensku – a zrazu nám kalendár okrúhlych výročí tvrdí, že v týchto dňoch si pripomíname Mňačkovu storočnicu.

Nebol len mojím učiteľom, obrazne i doslova, ale pre nás mladých novinárov v búrlivých šesťdesiatych rokoch aj latkou, ktorú nemal podliezať nik, kto chcel byť slušný reportér.

■ V ÚPADKU NOVINÁRSTVA

Mňačko síce začínal svoj tvorivý život ako reportér Rudého práva, kam prišiel po vojne rovno z nemeckého lágra. Vo vnútri zrejme túžil byť spisovateľom – dokonca prvé dve jeho diela boli básnické zbierky a ďalšie dve divadelné hry. Dôvodom Mňačkovej náklonnosti k literatúre bol aj hlboký úpadok žurnalistiky po februári 1948. Zato, že sa v mladosti istý čas sám v ňom ocitol, napísal svoje úprimné ŽALUJEM! (zaradil som ho do jednej z prvých kníh, čo vyšli po novembri ’89 – výberu príbehov Horúce témy – Slovensko v ringu, editor Ján Smolec, Tatrapress, 1990).

Byť novinárom dlho neznelo hrdo. To môže vysvetľovať aj Mňačkovo vnímanie príbehov v knihe Kde sa končia prašné cesty – písal ich skôr ako literatúru než reportáž („literatúra faktu" bola ešte neznámy pojem). Hneď po novembri ’89 sa reportér a fotograf Ján Greš vybral po Mňačkových stopách, teda absolvovať jeho „život bez adresy" – tak sa volal seriál L. Mňačka v roku 1957 v Smene, z ktorého potom vznikla knižka Kde sa končia prašné cesty. Chcel napísať, čo sa od Mňačkových čias v živote ľudí zmenilo. Ako reportér bol však rozčarovaný: Mňačko si hrdinov i príbehy v mnohých detailoch dotváral. Jeho reportáže boli jednoducho nepresné. Ak si totiž autor povie, že mu je príbeh námetom na literárne dielo, a nie obsahom budúcej reportáže, popustí uzdu fantázie. Tento rozpor mi raz spomenul ruský novinár a spisovateľ Boris Polevoj, v tom čase šéfredaktor literárneho časopisu mladých sovietskych autorov Junosť. Sedeli sme na jeho „dači" v Peredelkine – primoskovskej chatovej oblasti, a hovorili sme aj o akejsi „povolenej" miere fantázie v reportáži. Odmietal ju. A spomenul, ako raz vyšiel na posmech. V reportáži, ktorú mu uverejnili v moskovskej Pravde, bola veta: „A keď sa predseda kolchozu tú správu dozvedel, strhol si čapicu a začal si zúfalo trhať vlasy..." Malá chyba: predseda mal hlavu ako koleno, napísali Pravde dedinčania.

■ KNIHY ZLOMU

Zrejme aj Mňačko si uvedomoval tento rozpor či aspoň odlišnosť prístupu autora prózy a reportáže. Vidno to už v názve jeho ďalšej knihy Oneskorené reportáže. Priznáva sa naraz k dvom veciam. Po prvé: Skôr sa to nedalo napísať. Po druhé: Som novinár. Aj pre svoju „novinárčinu" mali Oneskorené reportáže oveľa väčší ohlas vo verejnosti, ba v istom slova zmysle naštartovali slovenskú žurnalistiku do jedného neopakovateľného desaťročia.

Editor SME Dušan Taragel v marci 2015 pripomenul Ladislava Mňačka interesantným spôsobom. Odcitujem pár viet: „Minulý rok by spisovateľ Ladislav Mňačko oslávil 95. narodeniny a zároveň uplynulo dvadsať rokov od jeho smrti. Až na pár novinových článkov nám tieto výročia nikto nepripomenul, akoby šlo o tuctového človeka. Pritom bol osobnosť, ktorú nám závideli v Česku a rešpektovali v Európe. Autor množstva kníh, z ktorých niektoré vychádzali v nepredstaviteľných nákladoch a napriek tomu na ne stáli dlhočizné rady. Zahraničné vydania knihkupci prelepovali páskou, na ktorej bolo napísané Červený Hemingway, aby zdôraznili ich autorskú kvalitu. Mať prečítané knihy Ako chutí moc, Oneskorené reportáže či Smrť sa volá Engelchen sa kedysi považovalo za samozrejmosť a patrilo to k výbave mladého intelektuála. Čoskoro sa stali bestsellery, problém bol zohnať ich. Počas normalizácie boli totiž Mňačkove knihy zakázané a vyradené z knižníc. A kde je Mňačko dnes? Kto o ňom vie? Jeho knihy v kníhkupectvách nenájdete, ak budete mať šťastie, možno v antikvariátoch. Knihy, ktoré napísal v emigrácii po

Spisovateľ Ladislav MŇAČKO sa okrem brilantného reportérskeho štýlu vyznačoval aj tým, že bol silný fajčiar – cigaretku si neodpustil ani počas vysokoškolských prednášok...

nemecky, sú dodnes nepreložené a nikto si nedal námahu, aby kriticky prehodnotil jeho dielo. Legendárny komunistický novinár, ktorý v 50. rokoch prešiel vnútornou premenou, postavil sa do opozície voči totalitnému režimu, začal byť od istého času trpený a pred priamym postihom ho zachránila len popularita, ktorú mal nielen doma, ale aj v zahraničí. Mňačko mal silnú pozíciu a najmä sa nebál, bol drzý a to spôsobovalo, že sa viac komunistickí funkcionári báli jeho, pretože nevedeli, kto za ním ‚stojí', kto ho chráni.

Aj napriek tomu, že patril k prominentným novinárom, bol pod dozorom Štátnej bezpečnosti. Je možné, že ŠtB sa zameriavala aj na ‚vlastných', bola to však súčasť taktiky – nikto nesmel ani na chvíľu pochybovať, že strana vie o všetkom. Významnejší spisovatelia či umelci, šéfredaktori či iní činovníci, všetci mali svojho ‚anjela strážneho', o ktorom sa skôr či neskôr dozvedeli. Mňačko však nemal povahu, aby sa svojho nohsleda bál, skôr naopak, dovolil si aj čosi nepredstaviteľné: ‚svojho' ešteváka zmlátil. V noci, keď šiel z kaviarne domov, si naňho počkal pod bránou a zmlátil ho do krvi."

Napriek Mňačkovmu významu v slovenskej žurnalistike a literatúre sa naňho hanebne zabúda. Za tridsať rokov od prevratu a štvrťstoročie od jeho úmrtia vyšla o ňom jediná vážnejšia zmienka – kniha básnika a spisovateľa literatúry faktu Jozefa Leikerta Taký bol Ladislav Mňačko.

■ UČITEĽ AJ KAMARÁT

Mali sme s Lacom Mňačkom pekný vzťah. Bol mi učiteľom na fakulte, konzultantom pri diplomovke, keď predtým publikoval esej na podobnú tému v Česku (Krivý obraz sveta v našej tlači) a dal mi ju ako podklad. Jeho synovec Igor Rozdobuďko, budúci architekt, syn Mňačkovej sestry z Rimavskej Soboty, vydatej za ruského emigranta, čo zutekal po Veľkom októbri, patril k mojim najbližším kamarátom. Niekoľkokrát som bol u nich na Červeňovej 3, trojizbový prízemný byt, Igor býval do ulice, okno mal normálne vysoko, dom bol však vo svahu, takže okná dvoch spojených izieb Mňačkovcov boli takmer na úrovni záhrady. Tichá štvrť, ticho v dome. Pani Mňačková v ateliéri, ktorý bol aj spálňou, mlčky maľovala, manžel v obývačke, ktorá mu bola aj pracovňou, písal zahalený v cigaretovom dyme. Bol v Izraeli na procese s vojnovým zločincom a prenasledovateľom Židov Eichmannom, z pojednávania, ktoré sledoval svet, napísal knižku, ktorá vyšla aj na Západe, mal v Izraeli kontakty, najmä z manželkinej strany, keď teda 10. augusta 1967 emigrovali, nešli do neznáma. Vo Viedni vydal obsiahle vyhlásenie pre médiá: „Idem do Izraela. Chcem tým protestovať proti politike československej vlády na Blízkom východe."

Potom mal vyše štvrťhodinový rozhovor vo viedenskej televízii. Doma sa tým odpísal. Do roka sa vrátil akoby nič, nedalo mu nebyť v ovzduší dubčekovskej renesancie a najmä mlčať vo chvíli, ktorá bola (a právom) aj jeho hviezdnou chvíľou.

Pani Mňačková sa domov vrátila skôr ako manžel, vlastne už bývalý, lebo vonku sa stihli rozviesť. V roku 1967 som cestoval nočným rýchlikom na celoštátny zjazd architektov do Prahy. V kupé som sa ocitol s pani Mňačkovou. Sami dvaja. Nebolo mi všetko jedno. O čom sa budeme celé hodiny rozprávať. Čím začnem? Ako sa má? – to je predsa dosť hlúpa otázka týždeň po rozvode. Ako sa má Laco? – ešte hlúpejšia otázka. Vyslobodil ma Ivan Mistrík, cestoval do Prahy na ministerstvo vnútra po papiere, aby mohol dokrútiť film za nebohého Gérarda Philipa. Pozval ma do kabínky stewarda, poznal to, beťár. V nočnom rýchliku nebol jedálenský vozeň, ale drobné občerstvenie poskytla služba spacích vozňov. A keď bol niekto taký známy ako Mistrík, mohol si v drobnej kabínke stewarda hodinku posedieť s kamarátom pri sedmičke vína, hoci aj predraženej. Keď som sa vrátil do kupé, pani Mňačková už v pri okne spala.

■ VILKA V RAKÚSKU

Tykanie mi Mňačko navrhol až po novembri ’89, predsa len mi bol obrazne i doslova učiteľom. V januári 1990 sme sa za ním vybrali s Tónom Hykischom a Ďurom Verešom do Grosshoeffleinu pri Eisenstadte, kúsok od Bratislavy. Žil tam s manželkou, s ktorou emigroval druhýkrát, už po okupácii, pani Evou Bottovou, dcérou básnika Ivana Kraska. Aby sme ho po dedine nehľadali, čakal nás v krčme Schwarze Katze. Plný života, zahalený do cigaretového dymu. Hodina preletela a on sa nezberal pozvať nás domov – a pritom sme boli zvedaví na dom, pracovňu, knihy, čo mu za tých dvadsať rokov (preboha!, dvadsať rokov!) vyšli v zahraničí. Nakoniec sme zistili, prečo sa neponáhľa. Doma nesmel fajčiť.

Evička bola samý úsmev. Chalupa nádherná. Nijaký prepych. Poschodový domec v rozľahlej záhrade upravenej ako park, ešte aj s jazierkom. A na východnom horizonte – Malé Karpaty.

O niekoľko týždňov sme mu s Jurajom Verešom a STV pripravili uvítaciu besedu. Niekoľkokrát sme sa stretli v bratislavskom bytíku pani Evy na Suchom Mýte oproti Šenkvickej vinárni. Potom mi raz zavolal, že by sa chcel stretnúť s predsedom vlády prof. Milanom Čičom. Prirodzene, vybavil som mu to, pracoval som vtedy v jeho kabinete, na druhý či tretí večer. Prišiel aj s riaditeľom Literárneho fondu Dr. Ladislavom Serdahélym.

■ NEVRLÉ PIEŠŤANY

Po zvítaní a nejakom poháriku ich premiér pozval na večeru do vládneho salónu. Bol to príjemný večer – s Lackom Serdahélym sme od tej chvíle priatelia, čo si nezávideli ani tatranské hubárske úlovky, keď sme sa tu a tam stretli v smokoveckej Timrave. V debate s prof. Čičom Mňačko prezradil, že chce predať dom v Rakúsku a rád by si kúpil dom v Piešťanoch – vila po manželkiných rodičoch už bola Múzeom Ivana Kraska, jej otca, pričom nevylučoval ani to, že by prípadne bývali v nej a robili kustódov.

Profesor Čič sľúbil, že Úrad vlády mu pri tom pomôže – a už na druhý deň to dal za úlohu jednému z vedúcich pracovníkov Úradu vlády Dr. Pavlovi Pollákovi s prosbou, aby ma Paľko informoval, čo je nové, a ja som to mohol tlmočiť Mňačkovi. Nebolo treba, Mňačko sa s Paľom Polákom dobre poznali, boli v priamom kontakte. Dr. Polák mesiac čo mesiac premiérovi hlásil, že sa mu to nedarí, na mestskom úrade naráža len na odpor, vraj nemajú dosť bytov ani pre svojich... A naznačil, že tam každý čaká buď na príkaz zhora, alebo na úplatok. A keďže prof. Čič nemal v láske ani jedno, ani druhé, za tie štyri mesiace, čo bol ešte premiér, Mňačkovi sme nepomohli. Ubehol aj polrok, prišiel nový premiér, my sme sa s Paľom Polákom z vládnych služieb vytratili... a zámer zakapal úplne.

A pomaly aj Mňačkovo úsilie. Kedysi sme jeho ťažký dych počuli v posluchárni, keď si zhlboka potiahol z cigarety, jediný človek, čo si dovolil v univerzitnej učebni húliť. Teraz bolo čuť už každé nadýchnutie. Začiatkom roka 1994 sa utiahol ku kamarátovi – majiteľovi horského hotela medzi Stupavou a Borinkou, aby dokončil novú knihu. Tam o mesiac dodýchal...

Zostalo tu však jeho košaté dielo. Hanebne zabúdané. Využije nejaké vydavateľstvo aspoň Mňačkovu storočnicu, aby ho pripomenulo?

Budmerice sú miesto, kde sa vďaka matičiarkam snúbi minulosť so súčasnosťou

A sú tam aj krásne duchoňovské dievčatá...

Text a foto: Milan BUŠO

Minuloročné hodové slávnosti v Budmericiach boli pre miestnych matičiarov zvlášť významné. V útulnom prostredí zrekonštruovaného nádvoria obecného Gazdovského domu pri slávnostnom oceňovaní významných budmerických osobností v zozname nechýbal ani Miestny odbor Matice slovenskej. Cenu obce z rúk starostu Jozefa Savkuliaka prevzala predsedníčka MO MS Alena Kadlečíková s členkami výboru. Obecné zastupiteľstvo takto ocenilo vytvorenie a uchovávanie muzeálnych zbierok v regionálnom národopisnom múzeu Budmerickej izbičky a prezentovanie obce na domácej aj na medzinárodnej úrovni.

Budmerické matičiarky kladú veniec k pamätnej tabuli básnika Rudolfa Fábryho, rodáka z tejto obce

Bohatá ponuka pečiva v matičnom stánku počas Budmerických hodov

Predsedníčka MO MS v Budmericiach Alena KADLEČÍKOVÁ je tiež zručná výtvarníčka,

Z historického pohľadu uplynulo už sedemdesiat rokov od založenia Miestneho odboru Matice slovenskej v Budmericiach a takmer tridsať rokov od obnovenia činnosti matičiarov, ktorí sú stále plní životného elánu. Veď nebolo jedného roka, počas ktorého sa v relatívne malých priestoroch izbičky neudiali veľké veci. Stručne sú zaznamenané v dvoch objemných kronikách. O svojej účasti podpismi svedčia návštevníciz celého Slovenska, známe osobnosti z kultúrnej oblasti, historici, etnografi, archeológovia,tiež priatelia z družobného rumunského Nadlaku, s ktorými Budmeričanov v roku 1992 spojili práve matičiari. A bezpočet je aj absolventov každoročných tvorivých dielní Školy ľudového umenia. Určené sú deťom i dospelým, aby si spoločne osvojili zručnosti z tradičného ľudového aj súčasného výtvarného prejavu. Do Veľkonočného ateliéru už šesť rokov prichádzajú i návštevníci z Francúzska. Popri účasti na medzinárodných výstavách cestovného ruchu Slovakiatour v Bratislave, ktorého ďalší ročník sa práve uskutočnil v bratislavskej Inchebe, sa vlani zapojili do tretieho ročníka Dňa otvorených ateliérov, ktoré v októbri spoluorganizoval Bratislavský samosprávny kraj a Malokarpatské osvetové stredisko v Modre. V priestoroch izbičky naozaj bolo čo obdivovať.

Zásluhou budmerických matičiarov s podporou miestnych podnikateľov sa pri rodnom dome národného buditeľa Juraja Holčeka nachádza pomník na jeho počesť, na cintoríne je symbolické pietne miesto na ukladanie prsti zeme z hrobov Slovákov, čo zomreli v Rumunsku a vo Francúzsku. Matičiari osadili pamätnú tabuľu na dom, v ktorom žil spisovateľ Rudolf Fábry. Dali postaviť ku kostolu zvoničku podľa jej pôvodnej podoby, nedávno ju zrekonštruovali a znovu dali posvätiť v spolupráci s obecnou samosprávou.

Budmerická izbička Miestneho odboru Matice slovenskej je skutočným centrom kultúry v tom najlepšom slova zmysle. Vďaka činným matičiarom, dlhoročnej predsedkyni Alene Kadlečíkovej, v súčasnosti aj aktívnej členke redakčnej rady Budmerických zvestí, je veľmi dobrá spolupráca so všetkými občianskymi združeniami v obci. Miestne matičiarky sú myšlienkami a nevšednou obetavosťou stále mladé, a preto aj trvale patria k tým duchoňovským krásnym dievčatám z Budmeríc...

KNIHA TÝŽDŇA

Divadelné Košice Jozefa Adamoviča mali neopakovateľné čaro

Ceny venovala aj Božidara Turzonovová

Text a foto: (jb)

Na štrnásty ročník prehliadky amatérskych divadiel žiakov základných škôl Divadelné Košice Jozefa Adamoviča prišli ochotníci z obidvoch krajov východného Slovenska a ako konštatovali členovia odbornej poroty z Konzervatória na Exnárovej ulici, ktoré nesie meno po tomto hercovi a pedagógovi, úroveň prehliadky sa rozšírením o obidva kraje opäť zvýšila, divadelné kolektívy a predstavenia boli na veľmi dobrej úrovni a rozhodovanie o ich umiestnení vôbec nebolo jednoduché. Absolútnym víťazom sa stali členovia detského divadelného súboru Regetka zo ZŠ Ruskov, ktorí uviedli divadelnú hru Valérie Sinčákovej Ty si ale drevo. Okrem hodnotných kníh z Vydavateľstva Matice slovenskej a farebných diplomov MS si z prehliadky odniesli aj kvalitnú elektroniku, ktorú víťazom štrnásteho ročníka venoval generálny riaditeľ firmy LYNX, s. r. o., Košice Ing. Zoltán Kollár. Ďalšie poradie patrilo divadelným kolektívom zo ZŠ Podsadek pri Starej Ľubovni a ZŠ Haniska pri Košiciach, ktoré skončili na druhom mieste, a tretiu priečku porotcovia prisúdili súborom zo ZŠ Komenského 113, Lipany, a zo ZŠ Nám. L . Novomeského 2, Košice. Malým divadelným ochotníkom budú ich účinkovanie na tomto ročníku pripomínať aj ceny, ktoré venovala herecká legenda prof. Božidara Turzonovová, manželka nebohého umelca.

XXI. ročník celoslovenskej literárnej súťaže o Cenu Slovenského učeného tovarišstva v Trnave 2018/2019

Literárny klub BERNOLÁK pri Miestnom odbore Matice slovenskej v Trnave v spolupráci s mestom Trnava, Knižnicou Juraja Fándlyho v Trnave, Bernolákovou spoločnosťou v Bratislave a redakciou dvojtýždenníka KULTÚRA v Bratislave

V Y H L A S U J Ú

XXI. ročník celoslovenskej literárnej súťaže o Cenu Slovenského učeného tovarišstva v Trnave 2018/2019

Základné delenie: poézia a próza

Súťažné kategórie : I. kategória žiaci a študenti do 15 rokov

II. kategória od 16 do 30 rokov

III. kategória od 31 rokov vyššie

Podmienky súťaže :

Do súťaže sa môžu prihlásiť autori so svojou nepublikovanou tvorbou poézie a prózy. Súťaž nie je anonymná, práce sa nevracajú. Zaslať možno 5 básní alebo krátke prózy v maxim. rozsahu 5 strán, t. j. 150 riadkov. Práce treba zaslať štvormo, riadne rozdelené a zopäté do štyroch samostatných častí. Na vrchnom liste každej jednej časti v pravom hornom rohu je potrebné uviesť presné údaje: meno, priezvisko, adresu, vek, kategóriu (poézia, próza). Taktiež treba na vrchnom liste uviesť obsah: názvy jednotlivých básní, resp. poviedok. Každý samostatný list treba označiť v pravom hornom rohu menom autora.

Uzávierka prác je do 14. marca 2019 Práce na obálke označte „literárna súťaž“ a zasielajte na adresu: Miestny odbor Matice slovenskej, Trojičné nám. 2, v DJP, 917 01 Trnava, Bližšie informácie na čísle 0905/852788

U P O Z O R N E N I E :

Práce po uzávierke nebudú do súťaže prijaté. Práce, ktoré nebudú spĺňať uvedené formálne náležitosti, nebudú hodnotené. Vyhodnotenie súťaže bude uverejnené v Slovenských národných novinách, dvojtýždenníku KULTÚRA, ako aj v regionálnych periodikách. Predpokladaný dátum vyhodnotenia súťaže je máj. Na vyhodnotenie sú pozývaní iba ocenení účastníci.

Niekoľko slov za organizátorov:

Celoslovenská súťaž o Cenu Slovenského učeného tovarišstva je v médiách označovaná za medzinárodnú. Do predchádzajúcich ročníkov sa prihlásili autori zo Slovenska, z Talianska, zo Španielska, z Francúzska, z Čiech a z Kanady. Výsledky súťaže z XI. a XII. ročníka boli publikované v celoslovenskom zborníku, ktorý vydáva Osvetový ústav Bratislava z celoslovenských literárnych súťaží na Slovensku. Tešíme sa na vašu účasť.

MATIČNÉ DEPEŠE

Hlinkovo putovanie

Od vlaňajšej národnej púte v Šaštíne sme o putovnej výstave o Andrejovi Hlinkovi písali viac ráz. V decembri 2018 a januári 2019 ju mohli návštevníci vidieť v Dome Matice slovenskej v Žiline. Andrej Hlinka bol jedným zo signatárov Martinskej deklarácie a tiež spoluautorom Memoranda národa slovenského. Vlani v auguste uplynulo 80 rokov od úmrtia tejto významnej osobnosti slovenských dejín.

K vzniku republiky

V Dome Matice slovenskej v Galante sa 11. januára uskutočnil Novoročný koncert pri príležitosti 26. výročia vzniku SR. S novoročnými vinšmi a kyticou piesní a tancov zo všetkých regiónov Slovenska účinkovali žiaci Základnej umeleckej školy Jána Kvetoňa Fischera zo Serede, ktorá koncom vlaňajšieho roka oslávila sedemdesiate výročie založenia, a bola to práve Matica slovenská, ktorá stála pri jej zrode.

Pozdrav Slovensku

Výročie vzniku SR je skvelou príležitosťou na rozličné spoločenské, kultúrne či športové aktivity. Slovenský orol Prievidza v spolupráci s tamojším MO MS a Orchidamos, n.o., pripravili na počesť tohto významného sviatku už 27. šachový turnaj pod názvom Buď pozdravené Slovensko. Súperilo na ňom vyše pol stovky šachistov, medzi ktorými boli viacerí extraligoví hráči

Poďakovanie Šimonovičovi

Miestny odbor MS v Bratislave-Dúbravke prostredníctvom svojho predsedu Františka Švába vyslovuje poďakovanie hercovi a bývalému podpredsedovi MS, ktorý nezištne zo svojich vlastných prostriedkov zaplatil prenájom priestorov v KC Fontána, aby sa matičiari z tejto bratislavskej mestskej časti mali kde počas roka 2017 schádzať na svojich členských schôdzach.

Beniakove Chynorany

V Chynoranoch sa koncom minulého roka stretli priaznivci poézie na finálovej súťaži jubilejného XXV. slovenského festivalu poézie Beniakove Chynorany. V spolupráci s viacerými inštitúciami sa na organizovaní a realizácii festivalu významne podieľal aj Miestny odbor Matice slovenskej. Festival finančne podporila Matica slovenská, ktorá ho zaradila do svojho kalendára kultúrnych podujatí roka 2018.

Dajte zaznieť veršom

Pridajte sa k matičiarom zo Spišskej Novej Vsi, ktorí apelujú na obyvateľov mesta, Spiša, Slovenska: Čítajte, recitujte, velebte poéziu slovenských básnikov a takto si 21. marca 2019 spolu s UNESCO pripomeňte 20. výročie Svetového dňa poézie. Nech v tento deň v slovenských mestách a obciach deň recitujú osobnosti miest a dedín, nech deti, mládež, matičiari, herci aj dôchodcovia vytvoria priestor na to, aby naplno znela slovenská poézia..

Pripravuje Emil SEMANCO

OČAMI MATIČIARA

V dnešnej uponáhľanej dobe a v čase, keď nám rýchlo ubieha deň za dňom, mesiac za mesiacom, je nevyhnutné na chvíľu postáť a obzrieť sa za sebou. Takým pozastavením bolo spoločné koncoročné stretnutie výboru Miestneho odboru Matice slovenskej v Trstenej s rodinnými príslušníkmi a so Spolkom Slovákov v Poľsku (SPP). Vo sviatočnom období, keď sú si ľudia srdcami bližší ako inokedy, keď sa každý z nás chce podeliť s láskou, najkrajšími pocitmi, práve v tejto neopakovateľnej atmosfére hodnotili svoju celoročnú prácu aj matičiari z Trstenej.

Výročné obzretie sa

Pri bilancovaní si pripomenuli spoločné stretnutia, krajanskú spoluprácu, ocenenia, rôzne akcie, pri ktorých sa zoznámili s mnohými zaujímavými ľuďmi. Niektoré aktivity u prítomných zanechali hlboké emócie, umožnili im vytvoriť nové priateľské vzťahy a prežiť mnoho krásnych spoločných chvíľ, a to nielen so sestrami a s bratmi z Matice. Predsedníčka Jana Frančeková členom výboru MO MS a aj členom SPP za aktivitu v uplynulom období srdečne poďakovala a ocenila ich elán, vzájomnú spoluprácu počas celého uplynulého roka. Zdôraznila: „Každý jeden z vás je dôležitý, pretože prikladá svojimi schopnosťami, vôľou a usilovnosťou ruku k spoločnému dielu, čo si veľmi vážim. Ste ľudia s chuťou a so správnou motiváciou pracovať pre Maticu slovenskú, čoho dôkazom sú výsledky našej práce."

Na koncoročnom posedení sa zúčastnil aj predseda MO MS v Tvrdošíne Dušan Šoltés a folklórny aktivista Gustáv Socháň, ktorý prítomným spríjemnil spoločné chvíle hrou na fujare. Čestný predseda MO MS v Trstenej Ing. Gustáv Šinál' zarecitoval, čím umocnil slovami básnika slávnostné posedenie. V dobrej nálade, pri tanci a speve slovenských ľudových piesní matičiari zotrvali do večerných hodín.

V novom roku 2019 praje MO MS v Trstenej všetkým matičiarom veľa zdravia, šťastia, lásky, úspechov v rodinnom, osobnom a pracovnom živote. Venujme preto i naďalej čas spoločnému úsiliu, nadšeniu, zachovávaniu si a udržiavaniu spoločných chvíľ v duchu priateľstva, vzájomnej úcty a úprimného ľudského porozumenia.

Jana FRANČEKOVÁ, MO MS v Trstenej

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
•tasr•

Pred sto rokmi sa dekrétom V. Šrobára začalo oživotvorenie Matice slovenskej

Pripravujú kongres slovanských Matíc

Veronika MATUŠKOVÁ, hovorkyňa Matice slovenskej

Obnovenie činnosti Matice slovenskej sa začalo prvého januára 1919 vydaním dekrétu Vavra Šrobára. Ustanovizeň si tak v roku 2019 pripomína sté výročie svojho oživotvorenia v prvom Česko-Slovensku po násilnom zatvorení uhorskou vládou v roku 1875. Vavro Šrobár ako minister s plnou mocou pre správu Slovenska so sídlom v Žiline zrušil platnosť nariadení bývalého uhorského ministerstva vnútra z roku 1875, ktorým bola rozpustená Matica slovenská a zhabaný jej majetok.

Dekrétom č. 1 z roku 1919 vyhlásil všetky práva Matice slovenskej za neporušené, čo znamenalo, že nezanikli ani počas jej nezákonnej likvidácie. Dekrétom č. 2 daroval Matici slovenskej desaťtisíc Kčs. Zároveň oficiálne poveril župana Turčianskej stolice Igora Dulu, syna predsedu Slovenskej národnej rady Matúša Dulu, aby spravoval matičný majetok. Matúš Dula stál pri vzniku prvého Česko-Slovenska i pri zrode Matice v roku 1863 a stal sa aj jej predsedom. Slávnostné oživotvorenie ustanovizne sa uskutočnilo 5. augusta 1919 na valnom zhromaždení v Turčianskom Svätom Martine. Matica tým vstúpila do svojho zlatého obdobia.

„V obnovenej Matici slovenskej boli v roku 1919 zakladané prvé miestne odbory. Pri príležitosti storočnice oživotvorenia sme sa rozhodli zriadiť knižnú edíciu Dejiny miestnych odborov Matice slovenskej. Cieľom tohto projektu je systematické vedecké spracovanie dejín jednotlivých matičných miestnych odborov od ich vzniku v roku 1919 až do ich zrušenia v roku 1951, respektíve do roku ukončenia činnosti z iných príčin. Členská základňa bola opätovne obnovená na krátky čas v roku 1968 a znova až po roku 1989," uviedol predseda MS Marián Gešper. Historicky prvý miestny odbor vznikol prvého novembra 1919 v sídle Matice slovenskej v Turčianskom Svätom Martine. Po ňom nasledovali Liptovský Svätý Mikuláš a Ružomberok (9. novembra), Košice (10. novembra), Trenčín (16. novembra), Zvolen a Brezno (22. novembra), Banská Bystrica (30. novembra) a posledným bol Užhorod (23. decembra). Okrem aktivít na tému oživotvorenia chystajú matičiari aj podujatia k stému výročiu obsadzovania Slovenska česko-slovenskými jednotkami a správou, stému výročiu tragickej smrti velikána slovenského národa generála M. R. Štefánika či osemdesiatemu výročiu vyvrcholenia Malej vojny.

„Plánujeme slávnostný Kongres slovanských a slovenských Matíc práve pri príležitosti storočnice oživotvorenia MS. Nezabudneme ani na výročia národných osobností, čo však nebude iba samoúčelným spomínaním, ale budeme tým posilňovať kolektívne národné vedomie a dejinnú pamäť slovenského národa v tejto stále komplikovanejšej dobe. Táto storočnica je pre nás aj príležitosťou vysvetliť verejnosti aktuálne poslanie a zmysel existencie ustanovizne pre slovenský národ, Slovenskú republiku i celú spoločnosť," vysvetlil predseda MS s tým, že v súčasnosti Matica slovenská ako jediná masovo udržiava a reálne rozvíja národno-duchovný pilier štátu. Inštitúcia sa zároveň viac zameria na prestavbu matičnej vedy, ako aj na obnovu a zakladanie nových miestnych odborov MS v tých regiónoch, kde o to ľudia prejavili záujem najmä po matičných aktivitách v minulom roku.

Jedinečný matičný turnaj ŠACHOM 2018 v Zákopčí sa vydaril

Rodiny spojila kráľovská hra

Michal SITNIK – Foto: Peter SLIVKA

Odbor Mladej Matice v Prešove zorganizoval koncom minulého roka prvý ročník Vianočného futbalového turnaja k stému výročiu vzniku Československej republiky, na ktorom sa zúčastnilo šesť futbalových tímov, pričom väčšina hráčov bola z OMM Cyrila Martiša z Kamennej Poruby a zvyšok tvorili členovia Odboru Mladej Matice Prešov.

Na sklonku roka sa v Zákopčí na Kysuciach pod záštitou Miestneho odboru Matice slovenskej v Čadci, Vydavateľstva VZLET Čadca, Kysuckej šachovej školy uskutočnil už tretí ročník rodinného turnaja Šachový Holeštiakov memoriál (ŠACHOM). V netradične zameranom turnaji, v ktorom disponujú právom účasti dvojčlenné družstvá rodinných príslušníkov, si zmeralo sily v kráľovskej hre tridsaťtri tímov z Čadce, zo Zákopčia, z Nesluše, Turzovky, Čierneho, Makova, Kysuckého Nového Mesta, zo Žiliny, z Rajeckých Teplíc, Martina, Liptovského Mikuláša, Bratislavy i Poľska. Podľa slov organizátorov je to prekvapujúca účasť, keďže v rovnakom termíne sa na Slovensku odohrávalo päť ďalších šachových turnajov a k tomu aj dorastenecká liga. Viacero kvalitných rodinných tímov sa ospravedlnilo a prisľúbilo účasť na ďalšom ročníku. Napriek tomu na turnaji

Zákopčianske meditácie nad šesťdesiatimi štyrmi poľami...

štartovali viacerí výborní hráči, majstri Slovenska, prvoligisti, slovenskí reprezentanti rôznych vekových kategórií na čele s veľmajstrom a so slovenským olympionikom Mariánom Juríčkom. Prítomným sa postupne prihovorili riaditeľ turnaja Pavol Holeštiak, starosta Ján Slaninák, riaditeľka ZŠ Gabriela Plačková a hlavný rozhodca Pavol Sedláček. Podľa očakávania zvíťazili najvyššie nasadení bratia Jurčíkovci pred Ďurníkovcami a po tretíkrát bronzovými Špiriakovcami. O medailové pozície bojovalo do posledného deviateho kola až tucet tímov. Najlepšou ženskou dvojicou sa stali sestry Eliška a Radka Machovčákové, najlepším detským tímom sesternice Miriam Miková a Lucia Vršková, najlepším domácim tímom Holeštiakovci a bratia Peter a Stanislav Gábrišovci. Šachovnice vyhrali GM Marián Jurčík a FM Martin Jurčík. Podujatie sa nieslo v pohodovej atmosfére, hoci mozgové závity dostali zabrať. Okrem finančných a vecných cien pre najlepších, všetci si odniesli vecnú cenu. Vydarenému turnaju pomohli Bitúnok Čadca, Lekáreň Terno, Kysucké pekárne. Mediálnym partnerom boli aj Slovenské národné noviny.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V poslednom vlaňajšom rozšírenom čísle SNN 51-52/2018 sme si chceli netradične uctiť pamiatku nášho nebohého kolegu, ktorého dobre poznali mnohí matičiari z jeho neúnavnej práce pre národ a vytrvalého zápasu o Slovensko, ale aj zo stránok matičného týždenníka. Správna odpoveď na našu otázku mala znieť: Na Národnom cintoríne v Martine odpočíva Drahoslav Machala. Spomedzi mnohých odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Ľubomíra Zemková, Dubnica nad Váhom, Albína Paceková, Košice, a Ján Chovanec, Pezinok.

V ostatných niekoľkých vydaniach našich novín sa venujeme významnému výročiu ustanovenia Bratislavy za vládne a administratívne centrum Slovenska.

• Napíšte nám, kto bol prvý župan Bratislavy v novom štáte, ku ktorému pridávame rok 1918.

Svoje odpovede nám posielajte na redakčnú adresu, ktorá je aj v pripojenej tiráži, našej administrátorke Ľubici Rišiaňovej do konca januára 2019.

(se)

AKO SI PREDPLATIŤ
SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY
Ročné predplatné: 26,- €
Polročné predplatné: 13,- €
Štvrťročné predplatné: 6,50 €
objednávajte telefonicky:
043 / 3812 838 - 0918 / 904 925
emailom: snnredakcia@matica.sk
cez formulár:
www.snn.sk/index.php/predplatne
poštou: Slovenské národné noviny
P. Mudroňa 1, 036 01 Martin

PRIPOMÍNAME SI

26. januára

– pred tristo dvadsiatimi rokmi (1699) v chorvátskom Karlovci sa uzavrela mierová zmluva medzi Rakúsko-Uhorskom a Osmanskou ríšou, čím sa pre Slovensko skončili stáročné turecké nájazdy

– populárny herec Oldo Hlaváček má osemdesiatpäť

27. januára

– pred päťsto päťdesiatimi piatimi rokmi (1464) kráľ Matej Korvín oznámil pápežovi Piovi II., že odkladá prípravu ďalšej križiackej výpravy, lebo českí votrelci – husiti, pustošia Slovensko a krajina potrebuje vojsko na svoju obranu

– pred sto deväťdesiatimi rokmi sa narodil básnik, ktorý prispel k rýchlemu rozšíreniu štúrovskej slovenčiny Ján Botto (1829 – 1881), jeho najznámejším eposom je Smrť Jánošíkova

– štyridsaťpäť rokov od smrti priekopníka letectva, konštruktéra a pilota Andreja Kvasa (1883 – 1974)

28. januára

– pred sto tridsiatimi piatimi rokmi sa v Jasenovej narodil neúnavný propagátor Tatier Miloš Janoška (1884 – 1963)

29. januára

– stodesať rokov, čo sa narodil jeden z hrdinov SNP generál Miloš Vesel (1909 – 1989), po februári 1948 mohol byť len pomocným robotníkom

– sto rokov by mal významný novinár a spisovateľ Ladislav Mňačko (1919 – 1994); časť vojny prežil v koncentráku, po úteku bol partizánom, potom nadšeným komunistickým novinárom, z ktorého sa stal jeden z najtvrdších kritikov režimu, po okupácii v roku 1968 bol v emigrácii, domov prišiel až umrieť; pripomeňme aspoň jeho román Smrť sa volá Engelchen, knihy reportáží Kde sa končia prašné cesty a Oneskorené reportáže

– šesťdesiat rokov má spisovateľ a výtvarník Daniel Pastirčák

31. januára

– pred sto deväťdesiatimi piatimi rokmi sa v Liptovskom Mikuláši narodil podnikateľ a finančník Peter Makovický (1824 – 1911), podporovateľ národného hnutia

– stopäťdesiat rokov, čo sa narodil Albert Škarvan (1869 – 1926); už v slovenskom akademickom spolku Detvan v Prahe vyznával Tolstého filozofické zásady, neskôr sa stal jeho lekárom, vďaka tomu vyšiel u nás už v roku 1896 necenzurovaný preklad románu Vzkriesenie

– sedemdesiatpäťky by sa dožil vynikajúci horolezec a záchranár Milan Krišťák (1944 – 1979), zahynul pri havárii vrtuľníka v Mlynici s ďalšími šiestimi druhmi

1. februára

– pred sto piatimi rokmi (1914) začala medzi Bratislavou a Viedňou premávať električka

– sto rokov, čo vznikol Československý Červený kríž (1919)

– v roku 1949 začalo pôsobiť vydavateľstvo Smena, ktoré vyše štyridsať rokov ponúkalo diela mladých spisovateľov, vydávalo detské a mládežnícke časopisy, medzi nimi aj denník Smena, v ktorom pôsobili takí novinári ako B. Ujček, V. Ferko, S. Kalný, G. Gryzlov, J. Smolec, M. Város J. Kšiňan, I. Mráz, R. Blech, J. Blašková, O. Šimko a i.; 70. výročie

(jč)

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00179027, IČO 36418404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupca šéfredaktora Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/3812838, 3812811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grössligová 23, 81251 Bratislava. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/3812838, 3812811. Tlač Neografia, a. s., Martin.. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián Gešper, Marek Hanuska, Jaroslav Chovanec, Štefan Martinkovič, Veronika Matušková, Ján Čomaj, Ján Jankovič, Viliam Komora, Ján Seman, Peter Štrelinger. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j. 1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100 €, ostatný svet 180 USD. Neobjednané rukopisy a fotografie nevraciame. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.